

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ مِنَ الشَّعْرِ حِكْمَةً (رواه البخاري)

દીવાને શાફિઈ (રઅ.)

મુહમ્મદ બિન ઈદરીસ શાફિઈ (રઅ.)

૧૫૦ - હીજરી - ૨૦૪ હીજરી

તરજુમા વ તશરીહ (ઉર્દૂ)

હઝરત મૌલાના અબ્દુલ્લાહ કાપોદ્રવી (દા.બ.)

હિકમત, નસીહત, ઈબ્રત, ઈસ્લાહ ઔર
બુલંદ અખ્લાક કે મજામીન કા મજમૂઆ

નાશિર

મજલિસે મઆરિફ કાપોદ્રા

ભરુચ, ગુજરાત, ભારત.

: લિપયંતર :

મૌ.શમ્સુલહક હાશિમ
ચાંગા, જિ.આણંદ, ગુજરાત

મુરત્તિબ :- તરજુમા વ તશરીહ
દીવાને અલ ઈમામે શાફિઈ (રઅ.)

તરજુમા વ તશરીહ :- હઝરત મૌલાના અબ્દુલ્લાહ
(ઉદ્દ) કાપોદ્રવી સાહબ દામત બરકાતુલુમ

તરતીબ વ તન્કીહ :- હઝરત મૌલાના અબ્દુરશીદ
ખાનપૂરી નદવી ઝીદ મજદહુ.

કોમ્પ્યુટર ટાઈપીંગ :- મૌલાના મુહમ્મદ શાકિર બોરસદી
ફાઝિલ જામિઅહ-જંબૂસર

તઅદાદ :- ૧૧૦૦ (અગિયારસો)

તારીખ :- ૨૩, સપ્ટેમ્બર - ૨૦૧૬.

નાશિર
મજલિસે મઆરિફ કાપોદ્રા
ભરુચ, ગુજરાત, ઈન્ડીયા

ફેહરિસ્ત

	પેજ નં.
(૧) તકરીઝ:-	૧
ઈમામશાફિઈ (રઅ.) કી વફાત	૩
૧) બેકરાર ન હો	૪
૨) દુઆ કી કીમત	૬
૩) બડી મુસીબત	૬
૪) બૂઢાપા મૌત કી નિશાની	૭
૫) ઈઝઝત કા મુકામ	૮
૬) કમીનોં કા જવાબ ખામોશી	૯
૭) લોગ ભી એક બીમારી હૈ	૧૦
૮) સબસે અફઝલ ઈન્સાન	૧૧
૯) જિસ્ને મસ્જિદ બનાઈ	૧૩
૧૦) સખ્તી કે બાદ આસાની	૧૪
૧૧) અલ્લાહ કી પનાહ	૧૪
૧૨) કિસી કી મુસીબત પર ખૂશ હોના	૧૬
૧૩) દોસ્તોં કા સુલૂક	૧૬
૧૪) બહોત સે હંસને વાલે	૧૮
૧૫) દુઆ કા દિન	૧૯
૧૬) પાંચ ફાયદે	૨૧
૧૭) ગમોં કો દિલ સે દૂર રખ	૨૧
૧૮) હસદ કરને વાલે કી અદાવત	૨૨
૧૯) અપના કામ ખૂદ કરના	૨૩
૨૦) ખાલિક પર ભરોસા	૨૪
૨૧) મેરા ઈલ્મ મેરે સાથ	૨૫
૨૨) ફકીહ, રઈસ ઓર માલદાર	૨૫
૨૩) લોગોં કી ઝબાન	૨૫

૨૪)	અપની નજાત	૨૬
૨૫)	જન્નતે ફિરદૌસ	૨૬
૨૬)	દોસ્તોં કા કમ હોજાના	૨૭
૨૭)	મુકદ્દર કી રોઝી	૨૭
૨૮)	હિકમત કા તલબગાર	૨૮
૨૯)	દોસ્તોં કી સિફત	૨૮
૩૦)	ઈલ્મ સીખ	૨૯
૩૧)	લોગોં કો તીન ચીઝોં હલાક કરતી હૈ	૨૯
૩૨)	પાક દામન રેહના	૩૦
૩૩)	દોસ્ત કી પહેચાન	૩૦
૩૪)	જહાલત આદમી કો રુસ્વા કરદેતી હૈ	૩૧
૩૫)	કીમતી નસીહતોં	૩૨
૩૬)	ઝબાન કી હિક્કાઝત	૩૩
૩૭)	ઐબ હમારે અંદર હૈ	૩૩
૩૮)	રહમાન કે બંદે	૩૪
૩૯)	સબર ઢાલ હૈ	૩૪
૪૦)	રબકી તરફ રુજુઅ કર	૩૫
૪૧)	માલ જમા કરને વાલે	૩૬
૪૨)	અલ્લાહ તઆલા કે ફેંસ્લે કી અજીબ હિકમતોં	૩૬
૪૩)	અપને કો તન્હા ન સમજ	૩૭
૪૪)	દુનિયા મોમિન કે લિયે કેદખાના હૈ	૩૮
૪૫)	રોઝી કી ફિકર	૪૦
૪૬)	માયુસ ન હો	૪૦
૪૭)	ઈત્મિનાન સે સોનેવાલે	૪૨
૪૮)	અકલ ઔર તકવા	૪૩
૪૯)	ગનીમત સમજ	૪૩
૫૦)	તલાશ	૪૪
૫૧)	સમજદારી	૪૪

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله وكفى وسلام على عباده الذين اصطفى أما بعد

તકરીબ

મૌલાના મુફતી અહમદ દેવલવી સાહબ (દા.બ.)

રઈસે જામિઅહ ઉલૂમુલ કુર્આન જંબૂસર

સય્યિદિના ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) ઈલ્મી દુનિયા કે વો રોશન સિતારે હૈ. જિસસે ઈલ્મી દુનિયા હર ઝમાને મેં રેહબરી પાતી રહી.

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) કા ગરીબ ઘરાને મેં પૈદા હોને ઓર યતીમ કે દોર સે ગુજરને કે બાવુજૂદ ઈલ્મ તલબ કરને કે શોક મેં જરા ભી કમી નહી આવી.

તકવા, તહારત ઓર ઈબાદત મેં આપકે ઝમાને મેં આપકી મિસાલ મિલના મુશ્કિલ હૈ. રાત કે તીન હિસ્સે કરતે, એક તસ્નીફ કા, એક ઈબાદત કા, એક આરામ કા, હર માહ તીસ કુર્આન મજીદ ખત્મ ફરમાતે ઓર રમઝાનુલ મુબારક મેં મુકમ્મલ સાઠ (૬૦) ખત્મ ફરમાતે. કસરત સે દુરુદ શરીફ પઢને કા એહતિમામ ફરમાતે.

શાઈરી ઓર નઝમ કેહને મેં એસી મહારત કે માલિક થે કે એક બાર આપને ખૂદ ફરમાયા કે અગર મેં શેઅર કેહને કા પેશા ઈખ્તિયાર કરતા તો લબીદ શાઈર સે બડા શાઈર હોતા.

યે કિતાબ (દિવાને શાફિઈ (રઅ.)) ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) કે મુખ્તલિફ મૌકોં પર શાગિદોં કે સામને કહે હૂએ અશઆર કા મજમૂઆ હૈ. બાદ વાલોંને એક જગા જમા કરકે મુસ્તકિલ દીવાન કી શકલ દેકર “દીવાને ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) કે નામસે શાયેઅ કિયે.

તારીખે અરબમેં શાઈર તો બહોત મિલ જાયેંગે લેકિન હિકમત, ઈબ્રત, નસીહત ઓર ઈસ્લાહ કે મજામીન પર અશઆર કેહને વાલે કહી કહી

નજર આર્યોગે.

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) ને ઐસે બેહતરીન અશઆર કે ઝરીયે ગોયા ઉમ્મત કી, ખાસ કર તાલિબાને ઉલૂમે નબુવ્વત કી બેહતરીન ખિદમત ફરમાઈ હૈ.

فجزاهم الله تعالى عنا وعن جميع المسلمين احسن الجزاء

જામિઅહ ઉલૂમુલ કુર્આન જંબૂસર ભરુચ, ગુજરાત કે શોઅબઅે નશરો ઈશાઅત કી નેક બખ્તી ઔર સઆદત કે બુરુગો કી યાદગાર ઉસ્તાઝુલ અસાતિજહ ઉસ્તાદે મુહતરમ હઝરત મૌલાના અબ્દુલ્લાહ કાપોદ્રવી દામત બરકાતુહુમ ને “દીવાને ઈમામ શાફિઈ (રઅ.)” કી તરતીબ ઔર ઈશાઅત કે લિયે ઈસ્કા ઈન્તિખાબ ફરમાયા. હઝરત મૌલાના જેસે આલિમે દીન કે ઈન્તિખાબ પર હમ ખુશી કા એહસાસ કરતે હૈ ઔર હકતઆલા કે હુઝુર શુક્રગુજારી મેં દિલ સે મશગૂલ હૈ.

અલ્લાહ તઆલા ઈમામ મુહંમદ બિન ઈદરીસ કે સાથ મુતરજિમ ઔર શાયેઅ કરને વાલોં ઔર તમામ મુઆવિનીન કો બખ્શીશ કા પરવાના અતા ફરમાયે.... આમીન.

:: ગુજારીશ ::

દીવાને શાફિઈ ઉર્દૂ કિતાબ મેં સે વો અશઆર જો આમ લોગોં કે લિયે મુફીદ માલૂમ હુએ ઉન્કો ઉર્દૂ સે ગુજરાતી લીપીમેં તબ્દીલ કિયા હૈ અલ્લાહ સે ઉમ્મીદ હૈ કે ઉર્દૂ સે ના વાકિફ અહબાબ કો ઈસ કિતાબ કે મુતાલે સે ફાયદા હોગા.

અલ્લાહ તઆલા ઈસ કોશિષ કો કુબૂલ ફરમાયે ઔર ઉમ્મત કે લિયે નાફેઅ બનાયે ઔર તમામ મદદ કરને વાલોં કી ખિદમત કો શર્ફ કબૂલિયતસે નવાઝે.

અહકર : મૌ. શમ્સુલહક હાશિમ

ચાંગા, જિ.આણંદ, ગુજરાત

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) કી વફાત:

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) કો બાવાસીર ઔર દીગર બીમારીયોને નિઠાલ (કમઝોર) કર રખા થા. મગર ઈસ્કે બાવુજૂદ ઉન્કા ઈલ્મી મશગલા બરાબર જારી રહા. મરજુલ વફાત મેં ઈમામ મુઝની (રઅ.) તશરીફ લાયે તો યે ગુફતગૂહૂઈ,

ઈમામ મુઝની (રઅ.) ફરમાતે હૈ મેં ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) કી ખિદમતમેં ઉન્કે મરજુલ વફાતમેં હાજિર હુવા ઔર ઉન્કી બીમારપુર્સી કી. તો ફરમાને લગે કે મૈને દુનિયા સે કૂચ કરને, દોસ્તોં સે જુદા હોને, મૌત કા ખ્યાલા નોશ કરને ઔર અલ્લાહ જલ્લ શાનહુ કે સામને હાજિર હોને કી હાલતમેં સુખ્હ કી હે. ખુદાએ પાક કી કસમ ! મુંઝે નહી માલૂમ કે મેરી રુહ કો જન્નત કી તરફ લે જાયા જાયેગા કે મેં ઉસ્કો મુબારક બાદી દૂં, યા જહન્નમ કી તરફ, કે મેં ઉસ્કી તઅઝિયત કરું “તસલ્લી દૂં” ફિર આપ પર ગિરયા તારી હો ગયા ઔર યે શેઅર પઢા.

“જબ મેરા દિલ સખ્ત હો ગયા ઔર મેરે રાસ્તે તંગ હો ગયે,
તો મૈને તેરે અફવ (બખ્શીશ) કી ઉમ્મીદ કો અપને લિયે સીડી બનાયા.”

ઈમામ સાહબને ૨૯, ૨જબ ૨૦૪ હીજરી શબે જુમ્હાહમેં વફાત પાઈ લોગોં ને દફન કે બાદ વાપસી પર હિલાલે શઅબાન તુલૂઅ હોતે દેખા. ઈધર આફતાબે ઈલ્મ ગુરુબ હુવા ઉધર હિલાલે શઅબાન નજર આયા. ઈન્નાલિલ્લાહી...

રબીઅ બિન સુલૈમાન (રઅ.) ફરમાતે હૈ કે આપકી વફાત કે બાદ મૈને ખ્વાબમેં ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) સે દરયાફત કિયા કે અલ્લાહ તઆલાને આપકે સાથ કયા મામલા કિયા ? આપને ફરમાયા અલ્લાહ તઆલાને મુંઝે સોને કી કુર્સી પર બિઠાયા ઔર મુંઝ પર મોતી નિઠાવર કિયે ગયે.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰی ذٰلِكَ

(૧) બે કરાર ન હો:-

ઝમાને કો ઈસ્કે હાલ પર છોડ દે, જો યાહે કરતા રહે,
ઔર તકદીર ને જો ફેંસ્લા કર દિયા ઉસ પર ખુશ દિલી સે રાજી રેહ.
ઔર ઝમાને કે હવાદિ સાત સે બેકરાર ન હોજા,
ઈસ લિયે કે હવાદિ સાતે દુનિયા હંમેશા નહી રહેતે.
ઔર મુસીબતોં પર મજબૂતી સે સબર કરને વાલા બનજા
ઔર અફવો દર ગુજર ઔર વફાદારી કો અપની ખાસ આદત બના
ઔર અગર મખ્લુકાત પર તેરે કસીર ઐબ જાહીર હો ગયે હો,
ઔર તુંઝે યે બાત પસંદ હો કે ઉસ્કી પદા પોશી હો.
છુપાલે ફયાજી ઔર સખાવત સે હર ઐબ કો,
ઔર બહોત સે ઐબોં કો છુપા દેતી હૈ સખાવત.
તું સખાવત ઔર બક્ષીશ કે ઝરીયે પદા પોશી ઈજ્તિયાર કર,
મશહુર હૈ કે સખાવત હર ઐબ કો છુપા દેતી હૈ.
દુશ્મનોં કે સામને કભી જિલ્લત કા ઈજહાર મત કર,
ઈસ લિયે કે દુશ્મનોં કે તાને મુસ્તકિલ બલા હૈ.
ઔર કિસી બખીલ સે જુદી સખાવત કી ઉમ્મીદ મત રખ,
ઈસ લિયે કે પ્યાસે કો આગમેં પાની નહી મિલતા.
ઔર તાખીર તેરે રિઝકમેં કમી નહી કરતી,
ઔર બહોત મશકકત સે રિઝક મેં ઈઝાફા નહી હોતા.
ઔર ખુશી ઔર ગમી હંમેશા નહી રહેતી,
ઔર ન તંગ દસ્તી ઔર ફરાખી દાઈમી હૈ.
અગર તૂં કનાઅત વાલા દિલ રખતા હૈ,
તો ફિર તૂં ઔર દુનિયા કા માલિક દોનોં બરાબર હૈ.

और मौत जब किसी के सेडन में ફरोकश હો જાતી હૈ,
તો ફિર ઉસ્કો ઝમીન વ આસ્માન કી કોઈ તાકત બચા નહી સકતી.

અલ્લાહ તઆલા કી ઝમીન બહોત વસીઅ હૈ લેકિન,
જબ મૌત આતી હૈ તો ફિઝા તંગ હો જાતી હૈ.
ઝમાને કી શિકાયત છોડ વો તો હર વકત ધોકા દેતા રેહતા હૈ,
और मौत से कोई दवा बचा नही सक्ती.

ફાયદા:-

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) ને ઈન અશઆર મેં રઝા બિલ કઝા કી તલ્કીન કરતે હુએ ફરમાયા કે અગર અલ્લાહ તઆલા અપને કિસી બંદે કો સબર કા ઈમ્તિહાન લેને કે લિયે રંજ ઔર મુસીબત મેં મુબ્તલા કરે તો મોમિન બંદે કો અલ્લાહ કી તરફ રુજૂઅ હોના ચાહિયે. કયૂં કે ઝમાને કી મુસીબતેં ઔર સુકૂન ઔર રાહત હંમેશા રહેનેવાલી નહી હૈ. ધૂપ-છાંવ કી તરહ બદલતી રહેતી હૈ.

કભી અલ્લાહ તઆલા અપને મેહબૂબ બંદે કે દરજાત બુલંદ કરને કે લિયે કભી સબર કે ઈમ્તિહાન મેં મુબ્તલા કરતે હૈ. કયૂં કે સબર કરના ભી રઝાએ ઈલાહી ઔર અલ્લાહ સે કરીબ હોને કા બેહતરીન વસીલા હૈ.

ઈન્સાન કો દુનિયા કી દૌલત હાસિલ હોને સે હકીકી ચૈન ઔર સુકૂન હાસિલ નહી હોતા જબ તક કે ઉસ્કા દિલ કનાઅત ઔર ઈસ્તિગના કી સિફત હાસિલ ન કર લે.

મૌત સે કિસી નફસ કો છુટકારા નહી જો યહાં આતા હૈ જાને કે લિયે હી આતા હૈ. હંમેશા રેહને વાલી જાત અલ્લાહ વહદહુ લાશરીક લહું કી જાત હૈ.

ફરોકશ - મુકામ કરના, ઠેહરના.

કનાઅત - સંતોષ

ઈસ્તિગના - બેપરવાઈ

(૨) દુઆ કી કીમત:-

તું દુઆ કા મજાક ઉડાતા હૈ ઓર ઉસ્કો હકીર જાનતા હૈ.

તું ઝે કયા માલુમ? દુઆ કયા અસર રખતી હૈ?

દુઆ બે ખતા રાતકા તીર હૈ! મગર,

ઉસ્કી એક મીઆદ હૈ ઓર હર મીઆદ પુરી હોકર રહેતી હૈ.

મેરા રબ જબ ચાહતા હૈ ઉસ્કો રોક લેતા હૈ,

ઓર જબ તકદીર કા ફેંસલા હોતા હૈ તો ઉસ્કો છોડ દેતા હૈ.

ફાયદા:

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) દુઆ કી અહમિયત બયાન કરતે હુએ ફરમાતે હૈ કે અલ્લાહ તઆલા કો હાકિમ ઓર નફા નુકશાન કા માલિક માનનેવાલા મોમિન દુઆ કો કામ્યાબ હથિયાર ઓર અપને રબ કે દરવાઝે પર દસ્તક દેનેવાલા અસરદાર ઝરીયા સમજતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા કા ફરમાન હૈ. (المؤمن-૧૦) $أَدْعُونِيْ أَسْتَجِبْ لَكُمْ$

ઓર હદીસ મેં હૈ (کنز العمال) $الدُّعَاءُ سَلَاخُ الْمُؤْمِنِ$

જંગે બદર ઓર ઉહદ કા નકશા હુઝુર (સ.અ.વ.) કી દુઆઓને હી બદલા થા.

(૩) બડી મુસીબત:-

લોગોં ને ઓરતોં કે બારે મેં મુખ્તલિફ રાયે કાઈમ કી,

ઓર યે ભી કહા કે ઓરતોં કી મુહબ્બત સખ્ત મુસીબત હૈ.

ઓરતોં કી મુહબ્બત કોઈ બડી મુસીબત નહી અલબત્તા,

નાપસંદ ફર્દ કા કુર્બ બડી મુસીબત હૈ.

ફાયદા:

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) ને ફરમાયા કે ઓરત કી મુહબ્બત મુસીબત

નહી રાહત કી ચીઝ હે. બલકે અકસર (કામ્યાબ મદો કી કામ્યાબી કે પીછે
કિસી ન કિસી નેક ઔરત કી મેહનત યકીનન શામિલ હોતી હે.

આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા. (مسلم) الدُّنْيَا كُلُّهَا مَتَاعٌ وَخَيْرُ مَتَاعِ الدُّنْيَا الْمَرْأَةُ الصَّالِحَةُ

(૪) બુઢાપા મોત કી નિશાની:-

ઈન્સાન કી બુઢાપે સે પહેલે કી જિંદગી કામ કી હોતી હે.

શબાબ કે રુખસત હોને પર નફસ કમઝોર હો જાતા હે.

જબ રંગત પીલી ઔર બાલ સફેદ હો જાતે હે,

તો જિંદગી કી ખુશીયાં મુકદદર હો જાતી હે.

અબ તો મુન્કરાત છોડ દે ઈસ લિયે કે,

મુતકી આદમી મુન્કરાત કે ઈરતિકાબ કો હરામ સમજતા હે.

ઔર ઝમીન પર ઈતરા કર ન ચલ ઈસ લિયે કે,

થોડી હી મુદદત મેં જમીન તુંઝે અંદર સમો લેગી.

હે કોઈ જિસ્ને દુનિયા કા મઝા ચખા હો મેં તો યખ ચુંકા હું,

ઔર હમને ઉસ્કે કડવે મીઠે કો આઝમાયા હે.

બસ મેંને ઉસ્કો ધોકા ઔર બાતિલ કે સિવા કુછ નહી પાયા.

જેસે ચટયલ મયદાન મેં સરાબ સે પાની કા ધોકા હોતા હે.

દુનિયા ઉસ સડી હુઈ બદબૂદાર લાશ કે સિવા કુછ નહી,

જિસ્કો ફાડ ખાને કે લિયે કુત્તે ટૂટ પડતે હે.

અગર તું ઈસસે બચેગા તો દુનિયા વાલોં કે લિયે બાઈસે સલામતી હોગા,

અગરતું ઉસ્મે ગિરેગા તો દુનિયા કે કુત્તોં સે તેરા સાબેકા હોગા.

મુબારક બાદી કે કાબિલ હે વો આદમી જિસ્ને ઘરકા કોના પકડા,

ઘર કે દરવાઝે બંદ કર લિયે ઔર ઉન પર પર્દે ડાલ દીયે.

ફાયદા:

ઈન્સાન કો ચાહિયે કે જવાની કે દિનોં કો ગનીમત સમજ કર ઉસે અલ્લાહ કી ઈબાદત મેં લગા દે. અગર નફસ ઔર શયતાન કે ધોકે મેં ફંસકર જવાની કે દિનોં કો બેકાર ઔર ફુઝૂલ બાતોં ઔર અય્યાશી મેં બરબાદ કર દિયે હો તો બુઢાપે કે ઝમાને કો ગનીમત જાનકર ઉસ્કી તલાફી મેં લગ જા. વરના કલ કયામત મેં મખ્લૂક કે સામને રુસ્વાઈ કે સિવા કુછ હાથ નહી આયેગા.

શેઅર:

કર ઈબાદત ખુદા કી જવાની મેં તું,
કલ બુઢાપા તેરે સર પર આ જાયેગા.

(પ) ઈઝઝત કા મુકામ:-

જો શખ્શ લોગોં કી ઈઝઝત કરતા હૈ લોગ ઉસ્કી ઈઝઝત કરતે હૈ,
ઔર જો દૂસરોં કો હકીર સમજતા હૈ ઉસ્કી કભી ઈઝઝત નહી કી જાતી.

ઔર વો શખ્સ કે લોગ તો ઉસ્કે હુકૂક અદા કરે
મગર વો ઉન્કી હક તલ્ફી કરે વો ઠીક કામ નહી કરતા.

ફાયદા:

બુરાઈ કા બીજ બોનેવાલા કભી ભલાઈ કી ફસલ નહી કાટ સકતા. નફરત કે બદલે મુહબ્બત કી ઉમ્મીદ કરના. બદ અખ્લાકી કા બરતાવ કરકે અચ્છે અખ્લાક કે બરતાવ કી ઉમ્મીદ કરના બેકાર હૈ. અગર સમાજ મેં ઈઝઝત કા મકામ હાસિલ કરના ચાહતે હો તો દૂસરોં કી ઈઝઝત કરના સીખો.

હુઝૂર (સ.અ.વ.) ભી હર કૌમ કે કરીમ (અચ્છે) લોગોં કી ઈઝઝત ફરમાયા કરતે થે.

યાદ રખના ચાહિયે કે આદમી બુલંદ મકામ પર ઉસ વકત તક નહી પહુંચતા જબતક કે વો છોટી છોટી બાતોં મેં ભી શરીઅત કે બતાયે હુએ આદાબ ઓર અખ્લાક કી રિઆયત નહી કરતા. ઈઝઝત કી બુલંદી પર ચઢને કે લિયે અદબ કી સીડી અપનાની પડેગી ઓર અદબ વાલે અખ્લાક હી ઈઝઝત કે મહેલ કા સદર દરવાઝા હૈ, ઈઝઝત ચાહને વાલે કે લિયે અદબ ઈખ્તિયાર કરના બેહદ જરૂરી હૈ.

(૬) કમીનોં કા જવાબ ખામોશી:

મેરી આબરુ રેઝીમેં તું જો ચાહે બકવાસ કર,

મેં કમીનોં કો ખામોશી કા જવાબ દેતા હું.

મેં કભી ભી જવાબ દેને મેં મજબૂર નહી હોતા મગર

યે મુનાસિબ નહી કે શેર કુત્તોં કો જવાબ દે.

ફાયદા:

ના મુનાસિબ મોકોં પર ઝબાન કો બંદ રખના ભી જરૂરી હૈ ઓર કમીનોં કી શરારત સે હિફાઝત કા બેહતરીન વસીલા હૈ. ઈસ લિયે જહાં દેખો કે કમીને આદમી કી ઝબાન શયતાન કા હથિયાર બનકર ફિત્ના ખડા કરને કા સામાન તૈયાર કર રહી હો ઉસ વકત ફોરન જવાબ દેને કે બજાયે ખામોશી ઈખ્તિયાર કરના જવાબ દેને સે ઝયાદા મુફીદ સાબિત હોતા હૈ. ફિત્ના દબ જાતા હૈ, કમીને કી સ્કીમ ફેલ હો જાતી હૈ, ઓર આમ લોગ ખામોશી ઈખ્તિયાર કરને વાલે કી હિમાયત ઓર મદદ કરને વાલે બન જાતે હૈ.

હર આદમી મુંહ લગાને કે કાબિલ નહી હોતા ઓર હર કમીને કી બકવાસ ધ્યાન પર લેને કે લાયક નહી હોતી કયા આપ નહી દેખતે કે કુત્તો કે ભોંકને સે હાથી કી રફતારમેં ઝર્ઝા બરાબર ફર્ક નહી આતા ? કયા ? તું નહી

દેખતા કે શેર જબ ચુપ રેહતા હૈ તબ ભી ઉસસે ડરા જાતા હૈ ઔર કુત્તા ભોંકતા હૈ તો ભી ઉસ્કો પથ્થર મારે જાતે હૈ.

જાહિલ આદમી અપની જહાલત ઔર કમ સમજ ઔર ઝઘડાલું તબીયત કે સબબ અપની શરકશી કી બકવાસ ઓર ગાલી ગલોચ ઔર બોહતાન મેં હર વક્ત મશ્ગુલ રેહતા હૈ નરમ બાતચીત ઔર સમજદારી કી તમામ કોશીષે ઉસ્કી નાદાની ઔર હઠધર્મી કે સામને બેકાર સાબિત હોતી હૈ. મક્કા કે કાફિર ઔર એહલે કિતાબ કી હઠધર્મી ઔર ઉન્કે સાથ સમજદારી ઔર દલીલ કી બાતેં નાકામ સાબિત હુઈ યે ઉસ્કી બેહતરીન મિસાલ હૈ.

وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ (الاعرف: ۱۹۹)

(૭) લોગ ભી એક બીમારી હૈ:

જબ મૈંને માફી દેને કી આદત બનાલી ઔર કિસી સે કીના નહી રખા.
તબ મૈંને અપની જાત કો અદાવતોં કે ગમ સે નજાત દિલાદી.

મૈં દુશ્મન કો ભી સલામ કરતા હું જબ ઉસે દેખતા હું,
તાકે સલામ કી બરકત સે ઉસ્કે શર કો દૂર કર સફૂં.

મૈં ના પસંદ ઈન્સાન કે સામને ભી બશાશત કા ઈજહાર કરતા હું
ગોયા મેરે દિલમેં ઉસ્કે લિયે મુહબ્બત ભરી હુઈ હો.

લોગ એક કિસ્મ કા મરજ હૈ જો કસરતે ઈખ્તિલાત સે પૈદા હોતા હૈ,
ઔર ઉન્સે બિલકુલ અલગ હો જાના કતા રહમી કા સબબ બનતાહૈ.

મૈં મિલને જુલનેવાલે દોસ્તોં સે અપને આપ કો મેહફૂજ નહી પાતા.
ફિર દુશ્મનોં સે અપને આપકો કેસે સલામત મહસૂસ કરું.

અકલમંદ આદમી વો હૈ જો અપને દુશ્મનોં સે ભી
દિલ કી નારાજગી કે બાવજૂદ ખંદા પેશાની સે મિલે.

બશાશત - ખૂશી, તરોતાઝા

ખંદાપેશાની - હસતા મુખે

ફાયદા:

અદાવત કા જવાબ મુહબ્બત સે દેના ઔર નફરત કરને વાલોં સે પ્યાર કરના આપ (સ.અ.વ.) કા ખાસ અમલ થા. ઈસ્લામ કી મુકદ્દસ તાલીમને નફરત, કીના, ઔર અદાવત સે ભરે હુએ દિલોં કો હમદદી ઔર પ્યાર કે પાકીઝા જઝબોં સે માલામાલ કર દિયા.

અગર દુશ્મનોં સે પ્યાર કરને કી તાલીમ ન દી જાતી તો દુનિયા અદાવતોં ઔર નફરતોં સે ભર જાતી ઔર ઈન્સાનોં ઔર જાનવરોં મેં કોઈ તમીઝ ન રેહતી.

અવામ સે ઝયાદા મેલજૂલ ન રખે કે અપના વકાર (ઈઝઝત) બાકી ન રહે. ઔર ન બિલકુલ અલગ રહે કે ફાયદા હાસિલ કરને ઔર ફાયદા પહુંચાને કા સિલસિલા ભી ખત્મ હો જાયે.

ઈમાની ફિરાસત કો સામને રખકર દરમ્યાની મામલા કરતા રહે. ઔર ફાયદા પહુંચાને ઔર નુકશાન સે બચને કી તદબીર ભી ધ્યાનમેં રહે.

(૮) સબસે અફઝલ ઈન્સાન:

ઈન્સાનોં મેં સબસે અફઝલ ઈન્સાન વો હે,

જિસ્કે હાથોં લોગોં કી હાજતેં પૂરી હોતી હો.

જબતક કુદરત હો કિસી કી ભલાઈ કા હાથ મત રોક,

ઈસ લિયે કે નેક બખ્તી કભી કભી હાસિલ હોતી હે.

અલ્લાહ તઆલા કી તકસીમ કા શુક્રગુજાર બન ઈસ લિયે કે,

ઉસ્ને લોગોં કી હાજતેં તુજ સે વાબસ્તા કી ન કે તેરી લોગોં સે

કુછ લોગ ઈન્તિકાલ કર ગયે મગર ઉન્કે અચ્છે અખ્લાક ને ઉન્કો ઝિંદા રખા

ઔર કુછ લોગ ઝિંદા હે મગર ઉન્કી હેસિયત મુર્દા લાશ કી હે.

ફાયદા:

ગિરતે કો સંભાલના હાજતમંદ કી હાજત પૂરી કરના ઔર અપને ઔર પરાયોં કે સાથ અચ્છે અખ્લાક સે પેશ આના ઈસ્લામ કી અહમ તાલીમ હે.

અલ્લાહ તઆલાને દુનિયા મેં ઈન્સાનોં કી હાજતોં કો એક દૂસરે સે વાબસ્તા ફરમાયા હે. ગરીબ કી અમીર સે બીમાર કી તંદુરસ્ત સે, કમઝોર કી તાકતવર સે મતલબ કે હર એક કો એક દૂસરે કી ખબર ગીરી ઔર દેખભાલ કા જામીન બનાયા હે.

ઈન્સાન કી જિંદગીમેં ભલાઈ ઔર ખેર કે મોંકે કભી કભી પેશ આતે હે. અગર અલ્લાહ તઆલાને ઈજઝત, માલ, તંદુરસ્તી, ફુરસદ, આફિયત ઔર હકૂમત જૈસે ખેર કે મોંકે અતા ફરમા રખે હો તો યે બાત સમજ લેના ચાહિયે કે યે મોંકે જિંદગીમેં બાર બાર નહીં આયા કરતે. ઈન્સાન કો આખિરત કી તૈયારી મેં ખૂબ મશગૂલ રેહના ચાહિયે. મુશ્કિન હે કલ કો યે મોંકા સાથ છોડ દે. ઔર ઈન્સાન અફસોસ કરતા રેહ જાયે. હદીસ શરીફ મે હે.

પાંચ ચીઝોં કો પાંચ ચીઝોં સે પહેલે ગનીમત સમજો.

- (૧) જવાની કો બુઢાપે સે પહેલે.
- (૨) તંદુરસ્તી કો બીમારી સે પહેલે.
- (૩) માલદારી કો તંદુરસ્તી સે પહેલે.
- (૪) ફુરસદ કો મશગૂલી સે પહેલે.
- (૫) જિંદગી કો મોત સે પહેલે.

ખિદમત કરકે મરનેવાલા “હયાતે સરમદી” પા લેતા હે. જબ કે અપને લિયે જીનેવાલા જિંદા મુદ્દા કે માનિન્દ હે.

હયાતે સરમદી - હંમેશા કી જિંદગી

(૯) જિસ્ને મસ્જિદ બનાઈ:

જબ તુમ્હે કિસી કરીમ કે મકારિમ કી તલાશ હો

તું દેખ કે કિસીને અલ્લાહ કા ઘર (મસ્જિદ) બનાયા હૈ.

વો ઈસ શેર કી તરહ હૈ જો અપને કછાર કી હિફાઝત કરતા હૈ,

ઔર અપને મહેમાન કા જિંદગી ઔર મૌત કે બાદ ભી ઈકરામ કરતા હૈ.

ફાયદા:

મસ્જિદે અલ્લાહ કે ઘર હૈ મસ્જિદ મઝહબે ઈસ્લામ કા અજમ શેઆર (પહેચાન) હૈ. મસ્જિદ ઈસ્લામી મરકઝ હૈ. મસ્જિદ ઈસ્લામી જિંદગી કા દારો મદાર હૈ. મસ્જિદ સે રહમત ઔર રુહાનિયત તકસીમ હોતી હૈ, મસ્જિદ ઈજતિમાઈ જિંદગી કા નમુના હૈ. મસ્જિદ અલ્લાહ કી ઈબાદત કા અશરફ તરીન મકામ હૈ. મસ્જિદસે તૌહિદ ઔર રિસાલત કી મુનાદી દી જાતી હૈ. મસ્જિદ મુસલમાનો કે લિયે કલ્બ ઔર રુહ કા દર્જા રખતી હૈ. અલ્લાહ કે રસૂલ (સ.અ.વ.) હિજરત કે બાદ સબસે પહેલે મસ્જિદ કી બુન્યાદ રખને કી તરફ મુતવજજેહ હુએ ઔર વહી સે તમામ ઉમૂર અંજામ દેતે રહે.

ઈસી વજહ સે કુઆન - હદીસમેં મસ્જિદ બનાને વાલોં કી બેશુમાર ફઝીલતેં વારિદ હુઈ હૈ. કુઆન મજીદ મે હૈ.

إِنَّمَا يُعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَحْشَ إِلَّا لِلَّهِ (التوبة: ١٨)

હદીષ શરીફમેં આતા હૈ. જિસ્ને અલ્લાહ કે લિયે મસ્જિદ બનાઈ અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે લિયે જન્નત મેં ઘર બનાયેગા. (બુખારી - મુસ્લિમ)

ઈસ લિયે મસ્જિદે બનાને વાલે શેરે મર્દ હૈ જો મસ્જિદ કી શકલ મેં ઈસ્લામી કિલ્લા તામીર કર કે દીન ઔર શઆઈરે દીન કી હિફાઝત કા કામ કર રહે હૈ ઔર જો દીન કો અસ્લી શકલમેં બાદવાલોં તક પહુંચાને કા બંદોબસ્ત ભી કરતે હૈ.

(૧૦) સખ્તી કે બાદ આસાની:

બહોત સી મુસીબતોં પર ઈન્સાન તંગ દિલ ઓર માયુસ હો જાતા હૈ,
હાલાં કે ઉસસે નિકલને કી રાહ અલ્લાહ પૈદા ફરમા સકતે હૈ.
તંગી બઢતી ગઈ યહાં તક કે જબ ઉસ્કે હલ્કે મજબૂત હો ગયે,
તો ખોલ દી ગઈ જબ કે મૈં સમજ રહા થા કે વો દૂર ન હો સકેગી.

ફાયદા:

રંજ ઓર ગમ સખ્તી ઓર બેચેની ઈન્સાની જિંદગીકી વો દાસ્તાન હૈ જિસસે ઈન્સાન કો કભી કભી વાસ્તા પડતા હૈ. સખ્તી કી ઘડીયોં મૈં શિકવા શિકાયત કરને કે બજાયે સબર ઈખ્તિયાર કરના ઓર અલ્લાહ કી રહમત કા ઉમ્મીદવાર હોના. મોમિન બંદે કી પહેચાન હૈ. وَالْقَدْرُ خَيْرُهُ وَشَرُّهُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى પર ઈમાન કા તકાઝા યહી હૈ.

ઈસ લિયે અલ્લાહ કી તરફ સે પેશ આને વાલે હાલાતમૈં બેશુમાર હિકમતૈં ઓર મસ્લેહતૈં હોતી હૈ. ઈસી લિયે મુસીબતોં ઓર સખ્તીયોં પર સબર કરના. ઓર રાજી બકઝા રેહના રહમતે ખુદાવંદી કો નાજિલ કરને કા ઓર સખ્તીમૈં આસાની પૈદા હોને કા સબબ બનતા હૈ.

(૧૧) અલ્લાહ કી પનાહ:

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) કા બયાન ક્રિયા હુવા એક વાકિઆ લીખા જાતા હૈ. જિસસે બુઝુર્ગાને દીન ઓર અલ્લાહ વાલોં કી ફિરાસત ઓર હિકમત સમજમૈં આ રહી હૈ ઓર લોગોં કે કમીનેપન સે વાકફિયત કી ઉમ્દા મિસાલ હૈ. હદીષ શરીફ મૈં મોમિને કામિલ કી ફિરાસત કો ઈસ તરહ બયાન ક્રિયા ગયા હૈ. (ترمذی) اتَّقُوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِينَ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ

શઆઈરેદીન - દીન કી અલામતૈં

વાકિઆ:

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) ફરમાતે હે કે મૈં ઈલ્મે ફિરાસત શીખ કર અપને ઘર લોટ રહા થા કે શામ હો ગઈ ઔર એક બસ્તી મૈં રુકને કા ઈરાદા કિયા. મગર યે ફિકર હુઈ કે અજનબી બસ્તીમૈં કિસકે ઘર ઠેહરે ? એક શખ્સ સે મુલાકાત હુઈ ઉસ્કી આખૈં કીરી (મેલી, ગંદી) થી શકલ સે અંદાજા કિયા કે યે શખ્સ કમીના હૈ. સોચા કે ઈસસે પુછતો લે કે યહાં કહી ઠેહરને કા ઈન્તિજામ હો સકેગા ? ઉસસે પુછા તો વો મુંઝે અપને ઘર લે ગયા ઔર બડા ઈકરામ કિયા ખાના ખિલાયા, ખુશ્બૂ પેશ કી મેરી સવારી કે લિયે ચારે કા ઈન્તિજામ કિયા, સોને કે લિયે ચાર પાઈ બિછાઈ, ઉસ પર લિહાફ ડાલા. ઉસ્કી તરફ સે ઈસ કદર ઈકરામ ઔર આવભગત ઔર આરામ કા ઈન્તિજામ કરને પર સુકૂન કી નીદ સો જાના ચાહિયે થા મગર રાતભર યે સોચતે હુએ કરવટે બદલતા રહા કે મેરા ઈલ્મે ફિરાસત સીખના ફુઝૂલ રહા. કયું કે મૈંને ઈસે કમીના સમજા થા લેકિન યે તો બડા ખૂશ અખ્લાક ઔર નેક ખસ્લત નિકલા. મેરી મેહનત ઈલ્મે ફિરાસત સીખને કી બેકાર સાબિત હુઈ ઔર વકત બરબાદ હો ગયા. યે ઈલ્મ ના કાબિલે એઅતિબાર હૈ. ઈસી સોચ ઔર પરેશાની મૈં સુબ્હ હુઈ તો અપને ગુલામ સે કહા ઘોડે પર ઝીન બાંધો ઔર ચલેચલો રવાનગી સે પહેલે મકાન માલિકસે શુક્રિયહ અદા કરને કે બાદ કહા કે મક્કા મુકર્મહ આવો તો મકામે જીતોવા મૈં મુહંમ્મદ બિન ઈદરીસ કા પતા માલૂમ કરલેના ઉસ્ને કહા કયું ? કયા મૈં તેરે બાપ કા ગુલામ હું ? મૈંને કહા નહી તો ઉસ્ને કહા કયા તુમ્હારા કોઈ માલ મેરે પાસ જમા રખા થા ? મૈંને કહા ઐસા તો નહી હૈ ? ઉસ્ને કહા મૈંને તુમ્હારે લિયે રાત કે આરામ કા ઈન્તિજામ કિયા વો કહાં સે કિયા ? મૈંને પૂછા ઉસ્કા કયા મતલબ હૈ. ઉસ્ને કહા મૈંને તુમ્હારે લિયે દો દિરહમ કા ખાના ખરીદા ત્રીન દિરહમ કી ખુશ્બૂ

ખરીદી ઘોડે કે લિયે દો દિરહમ કા ચારા ખરીદા, ચારપાઈ ઓર લિહાફા કા કિરાયા દો દિરહમ હોતા હે. મૈને ગુલામ સે કહા ઉસ્કા હિસાબ ચુકાદો ફિર મૈને ઉસસે પુછા કુછ ઓર બાકી હોતો બતલાદો, ઉસ્ને કહા મેરે ઘર કા કિરાયા? રાત તુમ્હારે લિયે કુશાદગી કા ઈન્તિઝામ કિયા ઓર મૈને તંગી મેં રાત બસર કી ઓર રાતભર તુમ્હારે ઘોડે ને લીદ કી ઉસ્કી સફાઈ કા મુઆવિઝા ? મૈને યે હિસાબ ભી ચુકા દિયા. ફિર પુછા અબ કુછ બાકી હે? ઉસ્ને કહા ખુદા તુમ્હે જલીલ કરે તુમસે ઝયાદા બુરા ઈન્સાન મુંઝે આજતક નહી મિલા. મૈને ખુદા કા શુક્રઅદા કિયા કે મેરા ઈલ્મ બેકાર નહી ગયા ઓર મેરા અંદાઝ સહી સાબિત હુવા કે યે કમીના શખ્સ હે.

(તિઝકિરહ ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) ૧૨૮)

(૧૨) કિસી કી મુસીબત પર ખૂશ હોના:

જબ મૈને લોગોં કે દરમ્યાન કોઈ એસા દોસ્ત તલાશ કરને ગયા

જિસસે તકલીફોં મેં મદદ કી ઉમ્મીદ કી જા સકે.

મૈં રાહત ઓર તકલીફ કે દિનોં મેં ખુબ ધુમા,

ઓર ગલીયોં મેં આવાઝ લગાઈ કે હૈ કોઈ મદદગાર ?

મગર મૈને તકલીફોં પર હસનેવાલોં ઓર ખુશીયોંમેં,

હસદ કરને વાલોં કે અલાવા કોઈ ઓર નહી પાયા.

ફાયદા:

મૈને ખૂશી ઓર ગમીમેં દોસ્તોં કા જાઈઝા લિયા તો રાહતમેં જલને વાલે ઓર તકલીફમેં ખૂશ હોને વાલોં કે અલાવા કોઈભી એસા મુખ્લિસ દોસ્ત નહી પાયા જો મેરે સાથ ઈખ્લાસ ઓર વફાદારી કા બરતાવ કરતા.

(૧૩) દોસ્તોં કા સુલૂક:

મૈને બેશુમાર લોગોં કી સોહબત ઈખ્તિયાર કી

ઓર મૈં સમજતા રહા કે મૈને ઉન્કા એઅતિમાદ હાસિલ કર લિયા.

જબ મૈંને દોસ્તોં કો આઝમાયા તો ધોકા દહી મૈં
મિસ્લે ઝમાના પાયા જિન્હોંને કિસી કો નહી બખ્શા.

મેરી ગેરહાજરીમેં શરીરોંને મુંઝે બુરાભલા કહા
ઔર બિમારીમેં અચ્છે લોગોંને ભી મેરી ઈયાદત નહી કી.

જબ ઉન્હોંને મુંઝે ખૂશ દેખા તો વો નારાજ હુએ
ઔરજબ મુંઝે કોઈ ગમ પેશ આતા હૈ તો મેરે ગમને ઉન્હેં ખૂશ કર દિયા.

ફાયદા:

મૈંને બહોત સે દોસ્તોં કે સાથ સોહબત ઈખ્તિયાર કી ઔર મૈં ઉન્કો ભરોસેદાર સમજતા રહા મગર જબ આઝમાઈશ કા વક્ત આયા તો મૈંને ઉન્કો ઝમાને કી તરહ બેવફા પાયા. ઉન્મેં બાઝ તો ઐસી બુરી ખસલત વાલે થે કે મેરી ગેરહાજરીમેં મુંઝે બુરા ભલા કેહતે રહે ઔર ઉન્મેં જો ભલે નજર આ રહેથે વો ભી બીમારીમેં બીમાર પુર્સી કે લિયે નહી આયે અગર વો મુંઝે અચ્છી હાલતમેં દેખતે હૈ તો ઉન્હે યે બાત નાગવાર ગુજરતી હૈ ઔર અગર કભી મેરી મુસીબત ઔર તકલીફ કો દેખતે હૈ તો ઉન્કો બડી ખૂશી હોતી હૈ.

મતલબ યે હૈ કે ઈસ દુનિયામેં સચ્ચે હમદર્દ ઔર વફાદાર દોસ્ત બહોત કમ હૈ દોસ્તી કા દમ ભરને વાલોં કી કમી નહી મગર ઉન્મે મુખ્લિસ કહી કહી હોતે હૈ.

માલૂમ હુવા અચ્છા અમલ ઈન્સાન કો કીમતી ઔર બુરા અમલ ઈન્સાન કો બે કીમત બના દેતા હૈ.

અકલમંદ આદમી વો હૈ જો ઈઝઝતે નફસ (અપની ઈઝઝત) કા ખ્યાલ કરકે ઈઝઝત ઔર વકારમેં ઈઝાફા કરનેવાલે આમાલ કા પાબંદ બને ઔર બે વફૂફ આદમી વો હૈ જો અપનેહી હાથોં સે અપની જાત કો હલાકત ઔર રુસ્વાઈમેં મુખ્તલા કરદે.

(૧૪) બહોત સે હસને વાલે:

જિંદગી સે થકા હારા ઈન્સાન રાહત કે લિયે અપને શહેર પહૂંચતા હે
ઐર મૌત ઉસી શહેરમે ઉસ્કો તલાશ કર રહી હોતી હે.

બહોત સે હસને વાલો કે સરપર મૌત મુંડલા રહી હોતી હે.

અગર ઉન્હે મૌત કા યકીની ઈલ્મ હોતા તો મારે ગમ કે મર જાતે.

જો શખ્સ કલ તક જિંદા રેહને કા ઈલ્મ નહી રખતા,
વો પરસોં કી રોઝી કી ફિકર મે કયું પડા હે?

ફાયદા:

દુનિયા દારુલ ઈમ્તિહાન હે ઔર આખિરત દારુલ જગા હે.
અકલમંદ આદમી વો હે જો ઈસ ઈમ્તિહાન કી જગા મેં અમલ કરકે કામ્યાબી
કા મુસ્તહિક બન જાયે હદીષ શરીફ મેં આતા હે. (ترمذی) *اَلْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ*

ફિર ઈસ દુનિયા મેં ઈન્સાન કો કિત્તા રેહના હે યે ભી મુતઅચ્ચન
નહી મૌત કા હર વક્ત ખતરા રેહતા હે. મૌત કિસી વક્ત આકર જિંદગી કા
ચિરાગ ગુલ કર સકતી હે. જિંદગી કે અચાનક ખત્મ હોને કી હર વક્ત
ઈતેલાઅ હે. મૌત કી હર વક્ત ફિકર કરના ઈમાની જિંદગી હે ઔર ઈસસે
ગાફિલ રેહના મક્સદે હયાત સે ગફલત હે.

એશો ઈશરત મેં મશગૂલ હોકર મૌત સે ગાફિલ હોને વાલે ઔર
દુનિયા કે સામાન કા આશિક હોકર દીનાર ઔર દિરહમ કા ગુલામ બનને
વાલે કો મૌત કી મજબૂત પકડ સે ગાફિલ નહી રેહના ચાહિયે કહી એસા નહો
કે એન ગફલત મેં રુહ કબ્જા હો જાયે ઔર દુનિયા સે ખાલી હાથ લોટના પડે.

બહોત સે હસને વાલો કો મૌત કી સકરાતને ગમગીન કર દિયા.
ઔર બહોત સારે દુનિયા કી જન્નત બનાને વાલો કો મૌતને ઉન્કી જન્નત સે
મેહરુમ કર દિયા.

અકલમંદ વો હૈ જો ધોકે કે ઘર કી ફિકર કરને કે બજાયે તાખીર કે
બગૈર હંમેશા કે ઘર યાની આખિરત કી ફિકરમેં લગ જાયે ઔર બકદરે
જરુરત દુનિયા પર ગુજારા કરકે હંમેશા કી રાહત હાસિલ કરને પર નજર
રખે. મજજૂબ ફરમાતે હૈ.

એશો ઈશરત કે લિયે ઈન્સાન નહી,
યાદ રખ તૂં બંદા હૈ મહેમાન નહી
ગલફત વ સુસ્તી તુંઝે શાયાં નહી,
બંદગી કર અગર તું નાદાન નહી
એક દીન મરના હૈ આખિર મૌત હૈ,
કર લે જો કરના હૈ આખિર મૌત હૈ

(૧૫) દુઆ કા દિન:

અય વો જાત જિસ્કે મુબારક નામ કી બરકત સે,
મુશિકલ ઔર મુસીબતોં સે નજાત હાસિલ કી જાતી હૈ.
અય વો જાત જો હમ સબ કી ફરિયાદ રસ હૈ,
જિસ્કી તરફ કુલ મખ્લૂક કે ઉમૂર લોટતે હૈ.
અય હંમેશા જિંદા રેહને વાલે અય મખ્લૂક કો સંભાલને વાલે,
અય અજદાદ સે પાક બેનિયાઝ જાત.
આપ હી બંદો કે નિગરાન હૈ,
ઔર આપ હી અપની બાદશાહી મેં યકતા હૈ.
આપ ખૂબ જાનતે હૈ ઉન ચીઝોં કો જિસ્કો
આપને બોસીદા કર દિયા ઔર આપ ઉસ પર નિગરાન હૈ
આપ હી ફરમા બરદારોં કો ઈઝઝત બખ્શતે હૈ,
ઔર આપ હી મુન્કિરિન કો જલીલ ફરમાતે હૈ.

અય મખ્લૂકાત કો ઈખ્તેદાઅન પૈદા કરનેવાલે,
આપ કી જાત વાલિદ ઔર વલદ કે ઐબ સે પાક હૈ.

મૈને આપ કો પુકારા હૈ ઔસી હાલત મેં કે
ગમોં કે લશ્કરને મેરે કલ્બ પર હુમ્લા કર દિયા હૈ.

અપની કુદરત સે મેરે ગમ કો દૂર કર દીજીયે,
અય વો જાત જો હુસ્ને સુલૂક કી આદી હૈ.

ઈસ લિયે કે આપ કે અનગનત એહસાનાત કે ઝરીયે,
સખ્ત ઝમાને પર મદદ તલબ કી જાતે હૈ.

આપ હી મુશ્કિલ કો આસાન કરનેવાલે આપ હી મુસબ્બીબુલ અસ્બાબ હૈ.
આપ હી આસાની પૈદા કરને વાલે આપ હી મદદગાર હૈ.

હમૈં ગમોં સે ફોરી નજાત અતા ફરમા,
અય ખુદાવંદ કુશાદગી હમ સે દૂર ન ફરમા.

તુંહી મુંઝ પર રહમ ફરમા ઈસ લિયે કે મૈં,
કરીબ ઔર બઈદ સે માયુસ હો ગયા હું

ફિર રહમત ભેજ નબીયે કરીમ (સ.અ.વ.) પર
ઔર ઉન્કી આલ પર અય કરીબ ઔર મસ્જૂદ જાત

ફાયદા:

દુઆ હી વો તાકત હૈ જિસ્કે સહારે મોમિન હર આફત ઔર
મુસીબત સે નજાત પા સકતા હૈ. એક હદીષ મેં હૈ.

إِنَّ الدُّعَاءَ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزَلْ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِالْدُّعَاءِ (ترمذی)

મોમિન કો મુબારક અવકાત ઔર મુબારક મુકામાત મેં અલ્લાહ
તઆલા સે ખુબ આજીઝી સે દુઆ કરના ચાહિયે.

“ઉન્સે મિલને કી યહી હૈ એક રાહ

મિલને વાલોં સે રાહ પયદા કર”

(૧૬) પાંચ ફાયદે:

મકાસિદે આલિયા કે હુસૂલ કે લિયે તરકે વતન ઈખ્તિયાર કર
ઔર સફર કર ઈસ લિયે કે સફર કરને મેં પાંચ ફાયદે હૈ
પરેશાની કા દૂર હોના, રોઝી કા હાસિલ હોના
ઔર ઈલ્મો અદબ કા સીખના, ઔર શરીફોં કી સોહબત હાસિલ કરના.

ફાયદા:

સફર ઈન્સાન કી દીની, દુન્યવી, જાહિરી, રુહાની ઔર માદી તરક્કી ઔર કામ્યાબી કા બેહતરીન વસીલા હૈ. કુર્આને મજીદ ઔર હદીષ મેં આલાતે (સામાન, સામગ્રી) સફર, આદાબે સફર, અગરાઝે સફર કા તફસીલી તઝકેરા આના ઈસ બાત કી અલામત હૈ કે અચ્છે મકસદ કે લિયે સફર કરના ન સિર્ફ જાઈઝ હૈ. બલ્કે બાઝ મરતબા તરક્કી કે આલા દર્જે હાસિલ કરને કે લિયે જરૂરી હો જાતા હૈ.

અગર વતનમેં રેહ કર તલબે ઈલ્મ ઔર રિઝક હાસિલ કરને કે લિયે ઔર તરક્કી કે અસ્બાબ હાસિલ ન હો તો ઈન્સાન કો ઉન જગોં કી તરફ જરૂર સફર કરના ચાહિયે. જહાં યે ફઝીલતે આસાની સે હાસિલ હો સકે.

હુઝુર (સ.અ.વ.) સે લેકર આજતક અલ્લાહ વાલોં કા અચ્છે મકસદ કો હાસિલ કરને કે લિયે સફર કરના સાબિત હૈ.

(૧૭) ગમોં કો દિલ સે દૂર રખ:

જિત્ના હો સકે ગમોં કો દિલ સે દૂર રખ.

ઈસ લિયે કે ગમોં કે બોજ ઉઠાયે ફિરના પાગલપન હૈ.

જો રબ ગુજિશ્તા દિનોં મેં તુંઝે કાફી હો ગયા થા,
વોહી રબ મુસ્તકબિલ મેં ભી કાફી હો જાયેગા.

ફાયદા:

મતલબ એ છે કે બહોત સે લોગ બિલા વજહ કી ફિકરોં મે પરેશાન રેહતે હૈ. ઉન્સે ખિતાબ હૈ કે ઉમૂરે તકવીનિયહ સબ અલ્લાહ તઆલાકે કબ્જે મેં હૈ બિલા વજહ ગમગીન ક્યૂં રહેતા હૈ ? કલ જિસ ખુદાને તેરે કામ બનાયે વો ખુદા આઈન્દા ભી તેરી મદદ કરેગા.

(૧૮) હસદ કરને વાલે કી અદાવત:

હર અદાવત કે બાદ મુહબ્બત કી ઉમ્મીદ કી જા સકતી હૈ,
સિવાય ઉસ અદાવત કે જિસ્કી બુન્યાદ હસદ પર કાયમ હો.

ફાયદા:

હસદ (ઈર્ષા) બદતરીન જુર્મ ઔર નાકાબિલે ઈલાજ, બીમારી હૈ ઔર નેકિયોં કો ખા જાને વાલા ઔર હલાક કરનેવાલા બદતરીન ગુનાહ હૈ. હસદ કરનેવાલા હસદ કરકે દુન્યવી હલાકત કા ઔર સાથ હી સાથ તકદીરે ખુદાવંદી પર એઅતિરાઝ કર કે આખિરત કી પકડ કા મુસ્તહિક બન જાતા હૈ.

ઔર હસદ કરનેવાલે કી અદાવત બે વજહ ઔર ગલત હોતી હૈ ઔર હસદ કી બીમારી હસદ કરનેવાલે કો દૂસરોં કે હક બરબાદ ઔર દુશ્મની ઔર આબરુરેઝી યહાં તક કત્લોગારત ગીરી જૈસે ભયાનક ગુનાહોં તક પહુંચા દેતી હૈ ઔર હસદ કી બીમારી કભી ખત્મ હોને કા નામ નહી લેતી. યહાં તક કે નસલ દર નસલ ઉસ્કા સિલસિલા જારી રેહતા હૈ.

યહુદીયોં કી હસદ કી બુન્યાદ પર મુસલમાનોં સે હોનેવાલી અદાવત કો કુર્આન મજીદમેં ઈર્શાદ ફરમાયા હૈ.

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودُ (المائدة : ૮૨)

યહુદીયોં કી મુસલમાનોં સે યે અદાવત આજતક ખત્મ હોને કા નામ

નહી લેતી ઔર ઉસ્કે ખત્મ હોને કી ઉમ્મીદ ભી નજર નહી આતી. ક્યું કે યહુદીયોં કી મુસલમાનોં સે અદાવત કી બુન્યાદ ભી હસદ ઔર કીના કી વજહ સે હે.

હસદ ઔર કીના કે અલાવા દૂસરે અસ્બાબ કી વજહ સે અદાવત હોતો ઉસ્મોં સુલહ કી ઉમ્મીદ કી જા સકતી હે. મગર હસદ કી વજહ સે હોનેવાલી અદાવત મોં સુલહ હોના મુશ્કિલ હે.

મોમિન કો ઈસ ભયાનક ઔર બરબાદ કરદેને વાલી બીમારી યાની હસદ ઔર કીના કી વબાલ સે બચને કી પૂરી કોશિષ કરના યાહિયે ઔર દિલોં મોં પયદા હોનેવાલા વસવસા જો હસદ ઔર કીના કી બીમારી તક પહુંચાદે ઉસ ગંદે વસવસે કો ફૌરી તૌર પર દિલ સે સખ્તી સે દૂર કર દેના યાહિયે.

(૧૯) અપના કામ ખૂદ કરના:

તેરી ચમડી કો તેરે નાખુન જૈસા કોઈ ખુજા નહી સકતા,

ઈસ લિયે અપને જુમ્લા ઉમૂર બજાતે ખૂદ અંજામ દે.

અગર કિસી જરુરત કે લિયે કહી જાના પડે તો,

ઉસ્કે પાસ જા જો તેરે ફઝલ કા મુઅતરિફ હો.

ફાયદા:

મતબલ યે હૈ કે આદમી અપના કામ ખૂદ હી બેહતર તરીકે સે કર સકતા હૈ. ખૂદ ઘર બેઠા રહે ઔર દૂસરે ઉસ્કા કામ કરે યે બહોત મુશ્કિલ હૈ. અલબત્તા કભી દૂસરે કી મદદ કી જરુરત પડતી હૈ તો ઐસે વકત મોં ઐસે શખ્સ કી તરફ રુજૂઅ કરના યાહિયે જો તુમસે અચ્છા એઅતિકાદ રખતા હો ઔર તુમહારી બાત કો ખૂશી સે કુબૂલ કરતા હો, વરના ના અહલ આદમી ફૌરન ઈન્કાર કરકે રંજીદા કર દેગા ઔર અગર કામ કરેગા તો બા દિલે

નાખ્વાસ્તા કરેગા જિસ્કા અંજામ કામ કી ખરાબી ઔર એહસાન જતાને કા સબબ હોગા.

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) ફરમાતે હે મેં બહોત ઝયાદા તલાશ કે બાદ ભી મુખ્લિસ દોસ્ત નહી પા સકા જિસ્કો મેં દાઈમી યા વકતી તૌર પર અપના દોસ્ત બના સફૂં. આખિર મેંને કમીનોં કો ઝયાદા શર કી વજહ સે ઔર બડે લોગોં કો ખૈર કી કમી કી વજહ સે છોડ દિયા.

ઈસલિયે બેહતર યે હે કે ઈન્સાન એસે લોગોં સે મેલજૂલ સે પહરેઝ કરે, અપને કામોં કો પુરા કરને કે બાદ ઘર કા કોના પકડ લે ઔર લોગોં સે ઉમ્મીદ લગાના છોડ દે.

મેંને બહોત સોં કો આઝમાયા મગર ઉન્મેં કોઈ ભી દોસ્તી કે કાબિલ નહી પાયા. ઉન્મેં પસ્ત અખ્લાક કે લોગ તો અપની શરારતોં કે સબબ છોડને કે કાબિલ હે. ઔર બડે લોગોં મેં ખૈર કી કમી હે. ઈસ લિયે ઉન્કોભી છોડના બેહતર હે.

અગર આદમી કો કિસી પરહેઝગાર આદમી કી સોહબત નસીબ ન હો તો તન્હાઈમેં રેહકર દીની કિતાબોં કા મુતાલા કરના ઔર ઈબાદતમેં મશ્ગુલ રેહના ઝયાદા બેહતર હે. કયૂં કે ગુમરાહ ઔર ખ્વાહિશાત કી પેરવી કરને વાલોં કે સાથ સોહબત રખને મેં બહોત ઝયાદા નુકશાન હે. અલ્લાહ તઆલાને ભી સાદેકીન કી સોહબત ઈખ્તિયાર કરને કા હુકમ ફરમાયા હે. અલ્લાહ તઆલા કા ઈશાદ હે. (التوبة: ૧૧).

(૨૦) ખાલિક પર ભરોસા:

મેરા રોઝી કે મામલે મેં અપને ખાલિક પર ભરોસા હે,

ઔર ઉસ્મે કોઈ શક નહી કે અલ્લાહ બેશક મેરા રાઝિક હે.

મેરે મુકદ્દર કી રોઝી મુઝસે ફૌત નહી હો સકતી,

ચાહે વો ગેહરે સમંદર કી તેહ મેં હો.

મુકદ્દર કી રોઝી અલ્લાહ અપને ફઝલ સે પહુંચાયેગા,
અગરયે મેરી ઝબાન સે ઉસ્કા મુતાલબા ન હો,
ફિર કિસ વજહ સે નફસ હસરત કરતા હૈ,
જબકે રહમાન ને રોઝી ખૂદ હી તકસીમ ફરમાદી હૈ.

(૨૧) મેરા ઈલ્મ મેરે સાથ:

મેં જહાં ભી જાઉં મેરા ઈલ્મ સાથ રેહકર મુંઝે ફાયદા દેતા હૈ,
વો મેરે દિલ મેં મેહફૂઝ હૈ ઉસે સંદૂક કી હાજત નહી.
મેં ઘરમેં રહું તો ઈલ્મ મેરે સાથ હોતા હૈ,
ઔર બાઝાર જાઉં તો વહાં ભી વો મેરે સાથ હોતા હૈ.

(૨૨) ફકીહ, રઈસ ઔર માલદાર:

અસલી આલિમ વો આલિમ હે જો બા અમલ હો,
વો નહી જિસ્કા ઈલ્મ ઉસ્કી ઝબાન તક મેહફૂઝ હો.
ઐસે હી હકીકી સરદાર વો હૈ જો બુલંદ કિરદાર કા માલિક હો,
વો નહી જિસ્કી કૌમ ઔર જથ્થા ઝયાદા હો.
હકીકી ગની વો હૈ જિસ્કા નફસ ગની હો,
વો નહી જિસે મુલ્કો માલ હાસિલ હો.

(૨૩) લોગોં કી ઝબાન:

લોગોં કી ઝબાન સે કોઈ બચ નહી સકતા
અગર કોઈ બચતા તો નબીયે પાક ઉસ્કે ઝયાદા અહલ થે.
અગર કોઈ કમગો હો તો ઉસ્કો ગુંગા કેહતે હૈ,
અગર કોઈ બાતેં ઝયાદા કરે તો કેહતે હૈ બડબડાતા રહેતા હૈ.
અગર કોઈ તહજજુદ ગુજાર ઔર રોઝેદાર હો તો,
કહેંગે કે રિયાકાર ઔર ધોકેબાઝ હૈ.

(૨૪) અપની નજાત:

અય લોગોં કો નસીહત કરને વાલે જિસ્મે તું ખૂદ મુખ્તલા હે.

અપને બૂઢાપે કો ધબ્બા લગાને વાલે ઐબ સે બયા.

ઉસ ધોબી કી તરહ જો લોગોં કે કપડે સાફ કરતા હે,

મગર ઉસ્કે અપને કપડે નાપાક ઔર ગંદે હોતે હે.

તું નજાત કા તાલિબ હે મગર નજાત કી રાહ પર નહી ચલતા,

ઉસ્મે કોઈ શક નહી કે કશ્તી ખુશ્કી પર નહી ચલતી.

તેરા મૈય્યત કે તખ્તે પર સવાર હોના ભૂલા દેગા,

તેરી ખચ્ચર ઔર ઘોડે કી સવારી

કયામત કે દિન ન માલ કામ આયેગા ન અવલાદ

ઔર કબ્ર કા ભિંચના શબે ઝુફાફ કી લઝઝતે ભૂલા દેગા.

(૨૫) જન્નતે ફિરદૌસ:

અય વો શખ્સ જો ફાની દુનિયા કો ગલે લગા રહા હે,

ઔર સુબ્હ શામ ઉસી કે ચક્કરમેં સરગરદાં હે.

તૂને દુનિયા દારોં કો ગલે લગાના કયૂં ન છોડા,

તાકે કલ જન્નતુલ ફિરદૌસ કી દોશીઝાઓં કો ગલે લગા સકે.

અગર તૂં જન્નતે ફિરદૌસ મેં સફૂનત યાહતા હે,

તો જરૂરી હે કે તૂં નારે જહન્નમ સે મુત્મઈન ન હો જાયે

ફાયદા:

યે દુનિયા ફાની હે. ઈસ્કે સાથ મોહબ્બત કરને ઔર ઉસ્કો ગલે લગાને ઔર ઉસ્કે લિયે દુનિયા ભર કે સફર કરને કા કયા ફાયદા? યે કામ તો દુનિયા દારોં કે લિયે છોડ દેના ચાહિયે તાકિ આખિરત કે કામોં મેં મશગૂલ રેહકર જન્નત કી હુરોં સે મુલાકાત કર સકે.

શેખ સઅદી (રઅ.) ફરમાતે હે અગર આદમી હંમેશા કી જન્નત કા ખ્વાહીશ મંદ હે. તો ઉસ્કો અલ્લાહ તઆલા કે અઝાબ ઔર જહન્નમ કી આગસે ડરતે રેહના ચાહિયે તાકિ ગુનાહોં સે બચકર ખુદા તઆલા કી રઝામંદી હાસિલ કર સકે.

(૨૬) દોસ્તોં કા કમ હો જાના:

લોગોં કી લગઝિશોં પર ઉન્કી પકડ મત કર

બલ્કે ઉન્કો સીધી રાહ ચલને કી દઅવત દે.

અગર તૂં ગિરિફત કરેગા તો દોસ્ત ઘટતે જાયેંગે,

ઔર એક દિન તૂં લોગોં મેં બે યાર હો જાયેગા.

ફાયદા:

યાની નુકતા ચીની કરને સે પરહેઝ કર, વરના દોસ્ત અહબાબ તંગ હોકર છૂટ જાયેંગે, ઔર તૂં તન્હા રેહ જાએગા.

શાઈર કેહતા હે:

હમ ચલેથે સાથ મિલકર જાનિબે મંઝિલ મગર,

લોગ સબ છટતે ગયે ઔર મેં અકેલા રેહ ગયા.

(૨૭) મુકદ્દર કી રોઝી:

અગર ઈન્સાન કી ખ્વાહિશ અકલ કી બુન્યાદ પર પુરી કી જાતી,

તો દુનિયા મેં રિઝક પાનેવાલા તૂં કોઈ ન પાતા.

તુંજે જહાલત કે બાવુજૂદ ખૂશ ઐશી નસીબ હે,

ઔર બેદૂન અકલ રોઝી પાનેવાલા તૂં પહેલા શખ્સ નહી.

ફાયદા:

યાની રિઝક કા તઅલ્લુક સિર્ફ અકલ સે નહી, બહોત સે જાહિલ લોગોં કો ઔર બે અકલોં કો ભી કઝા કદર કે ફેસ્લેં કે મુતાબિક રિઝક મિલતા રેહતા હે.

(૨૮) હિકમત કા તલબ ગાર:

વો આદમી હિકમત ઔર દાનાઈ નહીં પા સકતા

જિસે એહલો અયાલ કે ખાતિર મેહનતે શાક્કા કરની પડે.

ઔર ઈલ્મ હાસિલ નહીં કર સકતા મગર વો આદમી

જો અફકાર ઔર મશાગિલ સે ફારિગ હો.

અગર વો લુકમાન હકીમ જિસ્કે

ફઝલ કી શોહરત ચાર સિમ્તમેં હૂઈ

મોહતાજ ઔર બાલ બચ્ચોં કી ફિકરમેં મુબ્તલા કિયા જાતા,

તો વો ભી ભૂંસા ઔર સબ્જી મેં ફર્ક ન કર સકતા.

મેહનત કી બકદર હી દર્જાતમેં તરક્કી હોતી હૈ,

સર બુલંદી કે તાલિબ પર શબ બેદારી લાઝિમ હૈ.

જિસ્ને બિલા મેહનત બુલંદ મકામ હાસિલ કરના ચાહા,

ઉસ્ને અમ્રે મુહાલ કે હાસિલ કરનેમેં ઉમ્મ બરબાદ કર દી.

તૂંરાત ભર સો કર ઈઝઝત હાસિલ કરના ચાહતા હૈ,

હાલાં કે મોતી તલબ કરને વાલા તો સમંદર મેં ગોતાઝન રેહતા હૈ.

(૨૯) દોસ્તોં કી સિફત:

નફસ કી હિફાઝત કર ઔર ઈઝઝત અફઝા કામોં કા ખૂગર બન,

અચ્છી ઝિંદગી ગુજારેગા ઔર તેરા ઝિક્ક જમીલ હોગા

ઔર લોગોં કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કરતા રેહ,

ચાહે ઝમાના જફા કરે યા દોસ્ત બેવફાઈ કરે.

અગર આજ રિઝક કી તંગી હૈ તો કલ તક સબર કર,

મુશ્કિન હૈ આનેવાલી કલ, મુસીબતેં ઝમાના ટલ જાયે.

બદલતે મિઝાજ આદમી કી દોસ્તી અચ્છી નહીં,

વો જો હવા કે રુખ પર ચલને કા આદી હો.

અગરતૂં ગિનતી કરેગા તો દોસ્ત બેશુમાર નિકલેગો,
મગર મુસીબત મેં કામ આનેવાલે બહોત કમ હોગો.

(૩૦) ઈલ્મ સીખ:

ઈલ્મ સીખ કોઈ મા કે પેટસે આલિમ પૈદા નહી હોતા,
આલિમ ઔર જાહિલ મરતબે મેં બરાબર નહી હોતા.
ઔર કૌમ કા વો સરદાર જિસ્કે પાસ ઈલ્મ નહી હોતા,
દુશ્મન કે હુમ્લે કે વક્ત છોટા સાબિત હોતા હૈ.
ઔર બેશક કૌમ કા છોટા જબ આલિમ હોતા હૈ,
તો મજલીસે ઈલ્મ મેં સદર મુકામ પાતા હૈ.
મેંને દેખા હામિલે ઈલ્મ બા ઈઝઝત હોતા હૈ
અગર યે કમીને મા-બાપને જના હો.

ઔર હંમેશા ઉસે બુલંદીયો પર પહૂંચાતા રેહતા હૈ,
યહાં તક કે શોરફા ઉસ્કા હુકમ ઈઝઝત સે બજા લાતે હૈ.
ઔર હર હાલમેં ઉસ્કી ઈસ તરહ ઈતિબાઅ કરતે હૈ,
જૈસે મવેશી યરાવાહે કી ઈતિબાઅ કરતે હૈ.
અગર ઈલ્મ ન હોતા તો લોગ સઆદત હાસિલ ન કર પાતે,
ઔર હલાલ ઔર હરામ મેં તમીઝ ભી ન રેહતી.

(૩૧) લોગોં કો તીન ચીઝેં હલાક કરતી હૈ:

તીન ચીઝેં લોગોં કે લિયે બાઈસે હલાકત હૈ,
ઔર તંદૂરસ્ત કો બીમારી કી તરફ લે જાનેવાલી હૈ.
શરાબ નોશી કી આદત, કસરતે જિમાઅ,
ઔર એક ખાના હજમ હોને સે પહેલે દૂસરી બાર ખાના.

ફાયદા:

યાની જો શખ્સ શરાબ કા આદી, કસરતે જિમાઅ કા ખૂગર હો ઔર
બગૈર ભુક કે ખાને પર ખાના ખાતા રેહતા હો વો હલાક હોકર રહેગા.

(૩૨) પાક દામન રેહના:

તુમ પાક દામન રહો તુમહારી ઔરતે પાક દામન રહેગી,
ઔર ઈન ઉમૂર સે બચો જો મુસલમાન કી શાન કો ઝેબા નહીં.
ઝિના કર્ઝ કી તરહ હે અગર તૂં ઈસ્કા મુરતકિબ હુવા,
તો બદલે મેં વો લોટ કર તેરે ઘર ભી આયેગા યે જાન લે.

અય લોગોં કી આબરૂં પર હાથ ડાલને વાલે ઔર મુહબ્બત કી
રાહોં કો કતા કરને વાલે તૂં ઝમાને મેં રુસ્વા હોગા.
અગર તૂં શરીફ ઔર બાઈઝઝત ખાનદાન કા ફર્દ હોતા,
તો કિસી મુસલમાન કી આબરૂં રેઝી ન કરતા.
જો ઝિના કરેગા ઉસ્કે યહાં હોગા ચાહે દિવાર કી ઓટ મેં હો,
અય આદમી અગર તૂં અકલમંદ હે તો ઉસે અચ્છી તરહ સમજલે.

(૩૩) દોસ્ત કી પહેચાન:

તેરા દોસ્ત વો હે જો તેરે દુશ્મન કો દુશ્મન જાને,
ઉસ વક્ત તક જબતક કબૂતરિયાં ગાતી રહે.
ઔર તેરા ફર્ઝ બગૈર પસો પેશ અદા કર દે,
ઔર ઉસ પર કભી ભી એહસાસ ન જતાયે.
અગર તેરા દોસ્ત તેરે દુશ્મન સે મુહબ્બત રખતા હે,
ઔર તુઝ પર દુશ્મન કે તીર ચલને પર ખુશ હોતા હે.
ઐસા આદમી યકીનન તેરા દુશ્મન હે,
તૂં ઈસ સે પરહેઝ કર ઔર ઉસ્કી સોહબત કો હરામ સમજ.

ઈસ લિયે કે હમને એક બેહતરીન શેઅર સુના હૈ,
જો કાફિયા બંદી મેં મોતિયોં કે હાર કે બરાબર હૈ.
જબ તેરા દોસ્ત તેરે દુશ્મન સે વફાદારી કરે,
તો બાત ખત્મ હો ગઈ વો તેરા દોસ્ત નહી દુશ્મન હૈ.

(૩૪) જહાલત આદમી કો રુસ્વા કર દેતી હૈ:

ઈલ્મ મેં તૂંભી આગે બઢ જૈસે જૈસે ઈલ્મ આગે બઢે,
ઔર ઈલ્મી સવાલ કરતા રેહ હર ઉસ આદમી સે જિસ્કે પાસ સમજ હો.
ઈસસે દિલોં સે જહાલત કા મેલ દૂર હોતા હૈ,
ઔર દીન કે સહી ઉમૂર સમજને મેં મદદ મિલતી હૈ.
મેં દેખતા હું કે જહાલત જાહિલ કો રુસ્વા કર દેતી હૈ,
ઔર ઈલ્મ સાહિબે ઈલ્મ કો લોગોં મેં સરબુલંદ કરતા હૈ.
કયા ઉમ્મીદ ઉસ આદમી સે જિસ્કા સર સફેદ હો ગયા,
ઔર જવાની ખત્મ હો ગઈ ફિર ભી બેઝબાન ઔર અહમક હો.
તેરી આંખો ને ઈસસે ઝયાદા બુરા મંજર દેખા હૈ ?
કે એક આદમી બૂઢા હો જાયે મગર ઉસ્કે પાસ ઈલ્મ ઔર હિલ્મ ન હો.
સાહિબે ઈલ્મ સે તઅલ્લુક રખ ઔર ઉન્કે સાથ રેહ,
ઉન્કી સોહબત નાફેઅ ઔર ઉન્સે મિલના મુફીદ હૈ.
ઉન્સે બે રુખી મત કર ઈસ લિયે કે વો,
હિદયત કે બે મિસાલ રોશન સિતારે હૈ.
અય ભાઈ તૂં ઈલ્મ હાસિલ નહી કર સકતા મગર
પાંચ ચીઝોં કે ઝરીયે મેં તુંજે વો તફસીલ સે બનાતા ચાહતા હું.
ઝકાવત - ઈલ્મ કી લાલચ - મેહનત ઔર ગુજારે કા સામાન
ઉસ્તાઝ કી સોહબત - ઝમાના એ દરાઝ તક હુસેલે ઈલ્મ.

ફાયદા:

મતલબ એ કે ઈલ્મ કે લિયે ઝકાવત કા હોના જરૂરી હૈ. બે પરવા આદમી ઈલ્મ હાસિલ નહી કર સકતા. ઈસી તરહ ઈલ્મ કી તલબ ઔર લગન ભી હો ઔર ફિર સખ્ત મેહનત ભી કરે, જિંદગી કી જરૂરીયાતમેં બકદરે જરૂરત માલ ભી હાસિલ હો ઔર ઉસ્તાદ કી સોહબત મેં રેહકર ઈલ્મ હાસિલ કરતા હો ઔર ઈલ્મ કે લિયે લંબી મુદત મેહનત કરે તો ઈલ્મમેં પુખ્તગી આયેગી.

ખુદા કી કસમ ! યાદ રખ અગર અલ્લાહ તઆલા દુનિયામેં ઈલ્મ ન ઉતારતે તો હમ દીન કે સહી રાસ્તે કી હિદાયત હાસિલ ન કર સકતે ઔર હમપર અલ્લાહ તઆલા કી રજામંદી વાલી બાતોં કા એક હરફ ભી ન ખુલતા. ઓર હમ ગુમરાહી ઔર રુસ્વાઈ કી જિંદગી ગુજારતે.

(૩૫) કીમતી નસીહતેં :

અગર તું ચાહતા હૈ કે સલામત જિંદગી ગુજારે,
તેરા દીન કામિલ રહે ઔર ઈઝત મેહફૂઝ રહે.

તો તેરી ઝબાન કોઈ બુરા કલિમા હરગિઝ ન બોલે,
ઈસ લિયે કે તુઝમેં ભી ઐબ હૈ ઓર લોગોં કે પાસ ઝબાન હૈ.

તેરી આંખે અગર તુંઝે દુસરોં કે ઐબ દિખાયે,
તો નજર ફેર કર કેહ અય આંખ લોગોં કી ભી આંખે હૈ.

જિત્ના મુશ્કિન હો સકે ગમોં કો દિલ સે દૂર રખ,
ઈસ લિયે કે ગમોં કા બોજ ઉઠાયે રખના પાગલપના હૈ.

ફાયદા:

બહોત સે લોગ બિલા વજહ કી ફિકરોંમેં પરેશાન રેહતે હૈ, ઉન્સે ખિતાબ હૈ કે તમામ ઉમૂર અલ્લાહ તઆલા કે કબ્જે મેં હૈ. તૂં બિલા વજહ

ગમગીન ક્યું રેહતા છે ? કલ જિસ ખુદાને તેરે કામ બનાયે વો ખુદા આઈન્દા ભી તેરી મદદ કરેગા.

(૩૬) ઝબાન કી હિફાઝત:

અય ઈન્સાન ! ઝબાન કી હિફાઝત કર

વો કહી તુંજે ડસ ન લે, ક્યૂંકે વો અઝદહે કી તરહ છે.

બે શુમાર એસે લોગોં કો ઝબાનને મરવા કર કબ્રમેં પહુંચા દિયા,
જિન્કો મિલને સે ડર કે મારે હમ ઝમાના ગભરાયા કરતે થે.

ફાયદા:

ઝબાન અઝદહે કી તરહ છે જો ઈન્સાન કો સખ્ત તકલીફ ઓર નુકશાન પહુંચા સકતી છે. ઈસ્કી હિફાઝત કરની ચાહિયે. બહોત સે લોગ દુનિયામેં રોઅબ વાલે થે ઓર લોગ ઉન્સે ડરતે થે મગર વો અપની ઝબાન કી બેએહતિયાતી કી સઝા કબ્રમેં પા રહે છે.

(૩૭) એબ હમારે અંદર હૈ:

હમ ઝમાને કો બદનામ કરતે હૈ, હાલાં કે એબ ખુદ હમ મેં હૈ,

દર હકીકત હમારે સિવા ઝમાને મેં કોઈ એબ નહી.

હમ ઝમાને કી નાહક બુરાઈ કરતે હૈ,

અગર ઉસે ગોચાઈ દી જાયે તો વો ભી હમારી બુરાઈ કરને લગે.

ભેડિયા ભેડિયા કા ગોશત નહી ખાતા,

જબ કે હમ અલલ એલાન એક દૂસરે કા ગોશત ખાતે હૈ.

હમારી દીનદારી બનાવટ ઓર રિયાકારી હૈ,

ઈસી કે ઝરીયે હમ મિલને વાલોં કો ધોકા દેતે હૈ.

હમને ધોકા દેને કે લિયે ઊનકે જુબ્બે પહેન રખે હૈ,

એસા ગારત ગર હમારે પાસ આને સે પેહલે હલાક હો.

ફાયદા:

લોગ ખ્વાહ મ ખ્વાહ ઝમાને કી તરફ બુરાઈ મન્સુબ કરતે હૈ, કે ભાઈ! ઝમાના બહોત બુરા હૈ હાલાં કે સારી બુરાઈયાં હમારે અપને દિલોં મેં હૈ. ઈન્સાન કી હાલત તો ઈસ જાનવર સે બદતર હૈ જો ભેડિયા કેહલાતા હૈ જંગલી જાનવર હોને કે બાવુજૂદ એક દૂસરે કા ગોશત નહી ખાતે મગર ઈન્સાન ભાઈ ભાઈ કા ગલા કાટતા હૈ.

(૩૮) રહમાન કે બંદે:

અલ્લાહ કે કુછ અકલમંદ બંદે એસે હૈ,
જિન્હોં ને ફિત્તોં કા અંદેશા કિયા ઔર દુનિયા કો છોડ દિયા.
ઉન્હોં ને દુનિયામેં ગૌર કિયા ઔર જબ જાન લિયા,
કે દુનિયા કીસી જાનદાર કા દાઈમી વતન નહી હૈ.
તો ઉન્હોંને દુનિયા કો ગેહરા સમંદર સમજ કર,
નેક આમાલ કો ઉસ્મેં સફર કરને કા સફીના બનાયા.

ફાયદા:

દુનિયામેં સુફિયાને યે બાત અચ્છી તરહ સમજ લી હૈ કે દુનિયા કીસી ઈન્સાન કા દાઈમી વતન નહી હૈ. હર એક કો મરના હૈ ઔર આખિરત કી ઝિંદગી હંમેશા કી હૈ. લિહાઝા ઉન્હોંને નેક આમાલ કો નજાત કા ઝરીયા બનાયા ઔર દુનિયા કે બખેડોં સે સહી સાલિમ નિકલ ગયે. વાકેઈ યહી લોગ અકલમંદ હૈ.

(૩૯) સબર ઢાલ હૈ:

લોગોં મેં જો એહસાન જતાને વાલા હો,
ઉસ્કે એહસાન કા બોઝ અપને ઉપર ન ઉઠા.
અપને લિયે તકદીર કે હિસ્સે પર રાજી હોજા,
ઔર સબર ઈખ્તિયાર કર ઈસ લિયે કે સબર ઢાલ હૈ.

લોગોં કા એહસાન ઉઠાના ગૈરતમંદ દિલોં પર
નેજોં કી જર્બ સે ઝયાદા ભારી હોતા હૈ.

ફાયદા:

લોગોં કા એહસાન ઉઠાને સે બેહતર હૈ કે જો અપને નસીબમૈં હૈ
ઉસી પર કનાઅત કરે ઓર સબર કરે સબર ઢાલ કી તરહ હૈ. લોગોં કા
એહસાન શરીફ ઈન્સાન કે લિયે નેજે કી તકલીફ સે કમ નહીં.

(૪૦) રબ કી તરફ રૂજૂઅ કર:

તું ભી લોગોં કે સાથ ઐસા બરતાવ કર,
જૈસા ઉન્હોં ને તેરે સાથ બરતાવ ક્રિયા.

જો તેરે પાસ આયે તું ભી ઉસ્કે પાસ જા,
ઔર જો તુઝ સે મુંહ મોઝે તું ભી ઉસ સે એઅરાઝ કર.

જો તુંજે અપને સે કમતર સમજે

ઉસ્કી મુહબ્બત છોડ દે ઔર પરવા ન કર.

ઔર બંદો કે રબ કી તરફ રૂજૂઅ કર,
કયું કે સારે ફેસ્લે વહીં સે હોતે હૈ.

ફાયદા:

આદમી કો અપની ઈઝઝત કી હિફાઝત ઔર ગયરત કા ધ્યાન
રખના ચાહિયે. આદમી કો લોગોં કે સાથ બરાબર વાલા બરતાવ કરના
ચાહિયે, બુરે આદમી કે સાથ અચ્છા બરતાવ કરના કભી કભી ઉસ્કી બુરાઈ
મૈં ઈઝાફા કરતા હૈ, ઔર અચ્છા બરતાવ કરનેવાલા ઉસ્કી નજર મૈં કમતર
હો જાતા હૈ. અગર ઐસે લોગોં કે બીચ મૈં રેહના પડે તો એહતિયાત સે કામ
લેના ચાહિયે. તાકે આદમી અપની ઈઝઝત કી હિફાઝત કર સકે.

એઅરાઝ - ઉપેક્ષા, બચવું

(૪૧) માલ જમા કરનેવાલા:

અય માલ કે લાલચી તું માલસે કામ્યાબી ચાહતા હે ?

ખા સકે ઈત્ના ખાલે બાકી બચા હુવા મીઝાને અમલમેં ભેજ દે.

ઔર ઉસ આદમી કી તરહ ન બન જો મરતે વક્ત કહે,

મેરા તિહાઈ માલ મસાકિન કે લિયે સદકા હે.

અગરતું શાને બે નિયાઝી સે ઝિંદગી ગુજારના ચાહતા હે,

તો મૌજુદા હાલ સે અદના હાલ ઝિંદગી પર રાજી હોજા.

ઔર જાનલે કે દુનિયા દારોં કા ખજાના સોના ચાંદી હે,

મગરતૂં ભલાઈ ઔર ઈમાન કો અપના ખજાના બના.

(૪૨) અલ્લાહ તઆલા કે હર ફેંસલે કી અજુબ હિકમતો:

શેર જંગલોં મેં ભૂકે મર જાતે હે,

ઔર કુત્તોં કો ભેડીયોં કા ગોશ્ત નસીબ હોતા હે.

કભી કમીના આદમી મખમલ કે ગદોં પર આરામ કરતા હે,

ઔર શરીફ આદમી કી ખ્વાબગાહ મિટ્ટી બનતી હે.

ફાયદા:

અલ્લાહ તઆલા તમામ મખ્લૂકાત કા રાઝિક હે

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ (الذاريات : ۵۸)

ઔર إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ (الفاتحه: ૫)

બાદ મદદ કા કાનૂન બતાતી હે. ઈસી તરહ એક જગા.

(البراهيم: ૮) لَعْنُ شَكُمْ لَآزِيْدَنَّكُمْ કે ઝરીયે શુક ગુજારબંદો કો નેઅમતોં

મેં ઈઝાફા કી ખૂશ ખબરી સુનાઈ ગઈ હે. ફિર ભી કભી કભી અલ્લાહ

તઆલા કી તરફસે ઉસ્કે મુકર્રબીન ઔર નેક બંદો કે સાથ અપને કાનૂન કે

ખિલાફ ભી બરતાવ કરતા હે. વો નબીયોં કોભી ફાકે કરવાતા હે ઔર

મુહલિક (ખતરનાક) બિમારીયોં સે ગુજારતા હે ઔર અપને નેક બંદો કો મુજાહિદોં કી ભઠ્ઠીમેં તપાતા હે એસે નાઝુક વકત મેં મોમિન બંદે કી નજર અલ્લાહ તઆલા કે ફેસ્લોં કી હિકમતોં ઔર તકવીની (વુજૂદમેં લાને કે) ઉમૂર પર રેહની યાહિયે. અલ્લાહ તઆલા કા હર અમલ અજીબો ગરીબ હિકમતોં સે ભરા હુવા હોતા હે. જહાં તક બાઝ મરતબા કમ અકલ ઔર કમ ઈલ્મ ઈન્સાન કી રસાઈ નહી હો પાતી.

(૪૩) અપને કો તન્હા ન સમજ:

જબ કિસી દિન તન્હાઈ હો તો અપને કો તન્હા ન સમજ,
બલ્કે યે ખ્યાલ કર કે મુંઝ પર કોઈ નિગરાન મૌજૂદ હે.
અલ્લાહ તઆલા કો એક લમ્હે કે લિયે ગાફિલ ન સમજના,
ઔર યે ન માનના કે વો તુમ્હારે છુપે કામોં સે બેખબર હે.
બખુદા હમને ગફલત કી ઈસ લિયે હમારે ગુનાહોં કા,
દેર લગ ગયા ઔર હમ ગુનાહ પર ગુનાહ કરતે રહે.
કાશ! અલ્લાહ તઆલા પીછલે ગુનાહોં કો માફ ફરમા દે તે,
ઔર તૌબા કી તૌફીક અતા ફરમા દે તે તાકે હમ તૌબા કરલે.
કયાં તું નહી જાનતા કે આજ બહોત જલ્દી ગુજર જાયેગી,
ઔર આનેવાલી કલ દેખતે હી દેખતે આ મૌજૂદ હોગી.

ફાયદા:

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) મુસલમાનોં કો અપની મુસલમાની ટટોલને કી ઔર ઉસ્કા જાએઝા લેને કી દઅવત દેતે હે. હર મુસલમાન કો યાહિયે કે અપને રાત દિન કે આમાલ કા આઈના બનાકર ઉસ્મેં અપની સૂરત દેખે ઔર ફેસ્લા કરે કયા હમ મુસલમાન હે? કયા હમને ઈમાન કા તકાઝા ઔર કલ્મે કા મફહૂમ સમજા હે? કયા હમ ઈમાન ઔર શિર્ક કા ફર્ક ઔર શિર્ક

જલી ઓર ખફી કી કિસ્મોં સે વાકિફ હે ? કયા હમારી ઈબાદતોં મેં મત્લૂબ ઈખ્લાસ હે ? કયા મામલાત ઓર મુઆશિરત કો દીન કા હિસ્સા સમઝા હે ? કયા દિન રાતમેં એક બાર ભી હમ મૌત કા ધ્યાન કરતે હે ? કયા હમને મૌત કે બાદ કી લામેહદૂદ જિંદગી કે લિયે કોઈ તૈયારી કી હે ? કયા જહન્નમ કા ખૌફ હમેં ગુનાહોં સે રોકતા હે ? કયા હર વક્ત અલ્લાહ હમ કો દેખતા હે ઉસ્કા હમકો યકીન હે ? કયા છોટી ઉમર કે કીમતી અવકાત હમ ઈબાદત મેં ગુજાર રહે હે યા ગફલત મેં ? કયા આને વાલી કલ કા જિસ્મેં હમેં અલ્લાહ કે સામને હિસાબ કે લિયે પેશ હોના હે ઉસ્કા એહસાસ હે ? કયા હમને અપને પૈદા હોને કે મકસદ સે બગાવત નહી કી ? ઓર કયા ફિર ભી હમ અપને ગુનાહોં સે શરમિંદા હોકર અપને રબ કે દરબારમેં એક બાર ભી તૌબા કરને કે લિયે હાજિર હૂએ હે ? અગર ઈન સવાલોં કા જવાબ નહી (ના) મેં હો તો યાદ રખો અલ્લાહ કા ઈર્શાદ (۱۱ : ۱) *حَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ* (ع : ۱۱) કા ફેસ્લા યકીની હે. એસે ગાફિલ લોગોં કો ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) જલ્દ અઝ જલ્દ બાકી જિંદગી મેં અલ્લાહ કી તરફ રુજૂઅ હોને કી દઅવત દેતે હે.

ઓર યે ભી નસીહત ફરમાતે હે કે દેખના અભી બહોત વક્ત બાકી હે બાદમેં તૌબા કરલેંગે. એસા ખ્યાલ કરકે શયતાન કે ધોકે મેં ન આ જાના. ઈસલિયે કે આજકા દિન દેખતે હી દેખતે ગુજર જાયેગા ઓર આંખ બંદ હોકર ખુલતે હી કલ કા દિન શુરુ હો જાયેગા ઓર યે દિનોં ઓર મહીનોં ઓર સાલોં કા યે ન રુકનેવાલા ચક્કર એક દિન તેરી જિંદગી કા સૂરજ ભી ગુરુબ કરદેગા ઓર તું હંમેશા કે ઘર યાની આખિરત કી તરફ રુખસત હોતે વક્ત કફે અફસોસ મલ રહા હોગા.

(૪૪) દુનિયા મોમિન કે લિયે કૈદ ખાના હે:

ઝમાને કી મુસીબતેં બેહદ ઓર બેશુમાર હે,

ઓર ખૂશીયાં તો ઈદ કી તરહ કભી કભી આતી હે.

ઝમાને ને કભી કભી વક્ત કે બડોં કી ગરદનોં કો પકડ કર
જલીલ લોગોં કી ગુલામીમેં દે દિયા.

ફાયદા:

દુનિયા મોમિન કે લિયે દારુલ ઈમ્તિહાન ઔર કેદખાના હૈ જબ કે
કાફિર કે લિયે આરામગાહ ઔર જન્નત હૈ. યહાં મુખ્તલિફ અહવાલ ઔર
આફતોં કે ઝરીયે મોમિન કે સબર, તસ્લીમ ઔર રઝા ઔર ઈતાઅત કા
ઈમ્તિહાન લિયા જાતા હૈ. ઔર ઉસ્મેં કામ્યાબ હોનેવાલે કો જન્નતમેં દાખલે
કા પરવાના દિયા જાતા હૈ.

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) મોમિન કો તસલ્લી દેતે હુએ ફરમાતે હૈ કે
દુનિયામેં મોમિન કા હવાદિસે ઝમાનાસે ઈમ્તિહાન લિયા જાતા હૈ ઔર યે
હાલાત અચ્છે હાલ કી અલામત હૈ. ઈસલિયે કે મોમિનને અલ્લાહ તઆલા
સે જન્નત કા સૌદા કિયા હૈ યે સૌદા ઈત્ના સસ્તા નહી કે આસાની સે યા કમ
કીમત પર મિલ જાયે. હંમેશા કી જન્નત કે લિયે વક્તી તકલીફોં કો ખંદા
પેશાની સે બરદાશત કરના જરૂરી હૈ. જબ કે દુન્યવી કામ્યાબી બગૈર મેહનત
કે હાસિલ નહી હોતી તો આખિરત કી કામ્યાબી કે લિયે મેહનત કરના કયું
જરૂરી નહી?

મજજૂબને કયા ખૂબ કહા હૈ.

ઐસી ગલફત યે તેરી હસ્તી નહી,

દેખ જન્નત ઈસ કદર સસ્તી નહી.

રેહ ગુજર દુનિયા હૈ યે બસ્તી નહી,

જાયે ઐશ વ ઈશરત વ મસ્તી નહી.

એક દિન મરના હૈ આખિર મૌત હૈ,

કર લે જો કરના હૈ આખિર મૌત હૈ.

(૪૫) રોઝી કી ફિકર:

જબ મૈને એસી હાલતમેં સુબહ કી કે એક દિન કી રોઝી મોજૂદ હૈ,
તો અય નેક જાન! મુંઝસે ફિકે મઆશ કો દૂર રખ,
 ઔર મેરે દિલમેં કલ કી રોઝી કા ગમ ન આને દે,
 ઈસ લિયે કે આઈન્દા કલ કે લિયે નયા રિઝક મુકદ્દર હૈ.
મેં ફેસ્લ એ ખુદાવંદી કે સામને સરે તસ્લીમ ખમ કરતા હું
ઔર મરજીએ મૌલા કો અપની રઝા પર તરજીહ દેતા હું.

ફાયદા:

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) આલા દર્જો કે મુતવકિલ ઔર બુલંદ પાયે
કે બુઝુર્ગ થે હક તઆલા કી સિફતે રઝાકિયત પર યકીન કરનેવાલે ઔર કલ
કી રોઝી સે બે નિયાઝ થે.

ફરમાતે હૈ કે જબ આજ કી રોઝી નસીબ હો તો કલ કી ફિકર કરના
એબ કી બાત હૈ. ઈસ લિયે કે જિસ ખુદાને આજ રોઝી દી હૈ વોહી ખુદા કલ
નઈ રોઝી દેનેવાલા હૈ. કયું કે હમારા અકીદા હૈ કે કોઈ ભી નફસ અપની
રોઝી પૂરી કિયે બગૈર હરગિઝ હરગિઝ મરતા નહી ફિર જિસ ચીઝ કી
જિમ્મેદારી ખૂદ હક તઆલાને લે રખી હો ઉસ્કી હમેં ફિકર કરને કી કયા
જરુરત?

હકતઆલાને કુર્આન મજીદમેં ઈસ તરહ ફરમાયા હૈ.

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ (الطلاق : ۲)

(૪૬) માયૂસ ન હો:

અગર તું ગુનાહોં કા ખૂગર હો ગયા હૈ,
ઔર આખિરત કે દિન કી વઈદ કા તુંઝે ડર હૈ.

તો યકીનન અપને મુહાફિઝ ખુદા કા અફવતો તું દેખ હી ચુકા હૈ
જો બા વુજૂદ ગુનાહ કે તુઝ પર નેઅમતોં કી બારિશ કરતા રહા હૈ.

તું ઈસ રબ કે કરમ સે કભી માયૂસ ન હો જિસ્ને રહમે માદર મેં
મુઝગે સે બચ્યા બનને તક તુંઝ પર મહેરબાની ફરમાઈ.

અગર વો તુંઝે હંમેશા કી જહન્નમમેં દાખિલ કરના ચાહતા,
તો તેરે દિલમેં તૌહીદ કા ઈલ્કા ન કરતા.

ફાયદા:

તૌબા કરના માફી માગના અલ્લાહ તઆલા કો બહોત પસંદ છે. જંગલ મેં સામાને સફર ગુમ હો જાને, ઔર મૌત કે મુંહમેં ફસને વાલે મુસાફિર કો સામાને સફર મિલ જાને પર હોને વાલી ખૂશી સે ઝયાદા, અલ્લાહ તઆલા અપને બંદે કી તૌબા પર ખુશ હોતા હૈ **تَوَّابٌ غَفَّارٌ سَتَّارٌ رَحِيمٌ** વગેરહ અલ્લાહ તઆલા કી વૉ અઝીમુશ્શાન સિફતેં હૈ જો બડે સે બડે ગુનાહગાર કો બશર્તે ઈમાન તૌબા માફ કરદેને કે લિયે કાફી હૈ.

હુઝૂર સલ્લલ્લાહુ અલયહી વસલ્લમ કા ઈર્શાદ હૈ ખુદા કી કસમ ! જિસ્કે કબ્જે મેં મેરી જાન હૈ. અગર તુમ સે ગુનાહ ન હો તો અલ્લાહ તૂમહારે બદલે દૂસરી કૌમ પૈદા કરેગા જિસસે ગુનાહ સરઝદ હો ફિર વો અલ્લાહસે ગુનાહોં સે ઈસ્તિગ્ફાર કરે ઔર અલ્લાહ ઉન્કી મગફિરત કરે.

(મુસ્લિમ શરીફ)

ઈમામ શાફિઈ (ર.અ.) ને હિકમત ભરે અંદાઝમેં બંદે કો અલ્લાહ કી તરફ રુજૂઅ કરને ઔર માફી માંગને પર ઉભારા હૈ કે વો ખુદા જિસ્ને મા કે પેટ મેં બરબાદ નહી ક્રિયા. વો ખુદા જિસ્ને તુંઝે ઈમાન ઔર ઈસ્લામ કી હિદાયત કી વો ખુદા તુઝ પર બાવુજૂદ ગુનાહોં કે નેઅમતોં કા દરવાઝા બંદ નહી કરતા. વો ખુદા જો અપને બંદો પર બેહદ મહેરબાન હૈ એસે ખુદા કી જાનિબ સે મગફિરત ઔર બખ્શીષસે તું માયૂસ હો ગયા? તેરે માગને મેં દેર હો સકતી હૈ વહાં સે મિલનેમેં દેર નહી હો સકતી. અય ગુનાહગાર બંદે !

જલ્દી રુજૂઅ કર વહાં સે હર વક્ત “હે કોઈ માફી તલબ કરનેવાલા કે મેં ઉસ્કો માફ કરું” કી મુનાદી હોતી રહતી હે.

શરમિંદા ઔર પશેમાન હોકર દોબારા ગુનાહ ન કરને કે પુખ્તા ઈરાદે કે સાથ હાજિર હોજા. ઔર હકતઆલા કી તરફ સે બખ્શીષ કી બશારતમેં ખૂદ કો શામિલ કરલે.

(૪૭) ઈત્મિનાન સે સોનેવાલે:

અય રાત કી ઈબ્તિદામેં મુતમઈન સોનેવાલે,
હવાદિસાત સેહરી કે વક્ત દરવાઝે પર દસ્તક દેતે હે
આશાઈશમેં રેહને વાલી બેશુમાર કૌમોં કો,
ગર્દિશે લયલો નહારને ફના કર દિયા.
હવાદિસે ઝમાનાને કઈ એસે બાદશાહ હલાક કર દિયે,
જો અપને ઝમાને મેં લોગોં કો નફા-નુકશાન પહુંચાયા કરતે થે.

ફાયદા:

આદમી કો અપની ઝિંદગીમેં કભી ભી મુતમઈન હોકર ગાફિલ નહી રેહના ચાહિયે. અગર આજ ઈસ્કા અચ્છા વક્ત હે તો કલ બુરા વક્ત ભી આ સકતા હે. દુનિયામેં બહોત સી કૌમેં જો સાહિબે ઈકતિદારથી ઉન્કો ઝમાને કી ગર્દિશને ફના કે ઘાટ ઉતાર દિયા.

કુર્આન મજીદમેં એસી બહોતસી કૌમોં કા ઝિક્ર આયા હે. બહોત સે બાદશાહ જિન્કા હુકમ ચલતા થા ઔર હુકમરાન થે. તખ્ત સે ઉતાર કર તખ્તએ દાર પર લટકા દિયે ગયે.

તારીખને એસે બહોતસે ફરમાન રવાઓં કી દાસ્તાને અપને સફહાતમેં મેહફૂઝ રખી હે.

فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ

(૪૮) અકલ ઔર તકવા:

ઈન્સાન અગર આકિલ ઔર મુત્તકી હોગા,
તો ઉસ્કા તકવા ઉસે દૂસરોં કે એબોં સે બેપરવા કર દેગા.
જેસે કે બીમાર આદમી કો ઉસ્કો અપના દર્દ
લોગોં કે દર્દ કી તરફ મુતવજજે હોને નહી દેતા.

ફાયદા:

મતલબ યે હે કે જિસ તરહ તકલીફમેં મુબ્તલા મરીજ અપનેહી દુઃખ ઔર દર્દમેં એસા મશગૂલ રેહતા હે કે દૂસરે મરીજોં કી તકલીફ કી તરફ ઉસ્કી તવજજો નહી હોતી. ઈસ તરહ સાહિબે તકવા અપને ગુનાહોં કી તરફ નજર કરતા હે ઔર દૂસરોં કે એબોં કી તરફ ઉસ્કી નજર નહી જાતી.

(૪૯) ગનીમત સમજ:

જબ તેરી હવાઓં ચલે તો તું ઉસ્કો ગનીમત સમજ,
ઈસ લિયે કે ઈજતિરાબ કા અંજામ સુફૂન હોતા હે.
અચ્છે હાલાતમેં એહસાન કરને સે ગાફિલ ન રેહ,
ન જાને કબ યે હાલત બદલ જાયે.

ફાયદા:

મતલબ યે હે કે જબ તુમહારે પાસ માલ દૌલત હો ઔર કુશાદગી કી હવાઓં ચલ રહી હો તો ઉસ વક્ત કો ગનીમત સમજ લો. ઈસ લિયે કે હર તૂફાન કે બાદ સુફૂન હોતા હે, હાલત બદલતે હે. માલૂમ નહી અચ્છી હાલત કબ લૌટ જાયે. ઈસ લિયે એહસાન કરને સે ગાફિલ ન હોના ચાહિયે.

ઈમામ શાફિઈ (રઅ.) કા કલામ કુર્આન ઔર સુન્નાત કા તરજુમાન ઔર ઈમામે ફિકહ કો ઝેબ દેને વાલા આલી કલામ હે. ઈમામ (રઅ.) ને એસે કલામ કે ઝરીયે ગોયા ઉમ્મત કી ખાસ કર તાલિબાને ઉલૂમે નબુવ્વત કી બેહતરીન ખિદમત ફરમાઈ હે.

فجزاهم الله تعالى عنا وعن جميع المسلمين احسن الجزاء

તલાશ:

મુંઝે ઝિંદગીમેં કદમ કદમ પર તેરી રઝા કી તલાશ હૈ,
તેરે ઈશકમેં અય મેરે અલ્લાહ મુંઝે ઈન્તિહા કી તલાશ હૈ.
મેં ગુનાહોં મેં દૂબા હુઆ હું મેં ઝમીન પર હું ગિરા હુઆ હું
જો મુંઝે ગુનાહોંસે નજાત દે મુંઝે ઈસ દુઆ કી તલાશ હૈ,
મેંને જો કિયા વો બુરા કિયા, મેંને ખુદ કો ખુદ હી તબાહ કિયા,
જો તુઝે પસંદ હો અય મેરે અલ્લાહ મુંઝે ઉસ અદા કી તલાશ હૈ.
આમીન યા રબ્બલ આલમીન...

સમજદારી:

ઈન્સાન તબ સમજદાર નહીં હોતા,
જબ વો બડી બડી બાર્તે કરને લગે.
બલ્કે વો સમજદાર તબ હોતા હૈ,
જબ વો છોટી છોટી બાર્તે સમજને લગતા હૈ.

تَمَّتْ بِالْخَيْرِ